

RAPPORT

**RAÄ 102. Ett schakt genom den
gamla Lundagården, Lovö sn, Up**

Av Bo Petré



Lovö Archaeological Reports and Studies
Nr 4 1996

Department of Archaeology
Stockholm University



RAÄ 102, Ett schakt genom den gamla
Lundagården, Lovö sn, Up.



Lovö Archaeological Reports and Studies
Nr 4 1996

Department of Archaeology
Stockholm University

Editor: Associate Professor Bo Petré
Director of the Lovö Project
Department of Archaeology
Stockholm University

© Bo Petré 1996

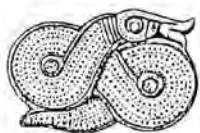
ISSN 1401-4890

Omslagsfigur: Detalj (hus) från 1600-talets
Jordebokskarta över Lunda.

RAPPORT

**RAÄ 102. Ett schakt genom den
gamla Lundagården, Lovö sn, Up**

Av Bo Petré



Lovö Archaeological Reports and Studies
Nr 4 1996

Department of Archaeology
Stockholm University

RAÄ 102. Ett schakt genom den gamla Lundagården, Lovö sn, Up.

Innehållsförteckning

Förkortningar.....	4
Teckenförklaring.....	4
1. INTRODUKTION.....	5
1.1 Inledning och bakgrund.....	5
1.2 Syfte och frågeställningar.....	7
1.3 Undersökningens motivation.....	7
2. FORNLÄMNING RAÄ 102.....	8
2.1 Gårdsläge och topografi.....	8
2.2 Husgrunder, odlingsrösen, fossila åkerytor och en gammal väg.....	8
2.3 Fornlämningsbilden runt Raä 102.....	9
3. TEKNISKA UPPGIFTER OCH DOKUMENTATION.....	11
3.1 Allmänt.....	11
3.2 Undersökningens omfattning och metod.....	11
3.3 Översiktsplan och schaktplan.....	12,13
3.4 Beskrivningar av de undersökta rutorna samt planer och profil.....	14
4. FYNDEN	20
4.1 Allmänt om åkerfynd.....	20
4.2 Fynden i de undersökta rutorna.....	20
4.3 Fyndavbildningar.....	23
4.4 Vissa andra fynd.....	26
4.5 Fynden vid vattenkällan.....	29
4.6 Preliminär osteologisk bedömning.....	30
5. RESULTAT OCH UTVÄRDERING.....	30
6. SAMMANFATTNING.....	31
7. REFERENSER.....	32

RAÄ 102. Ett schakt genom den gamla Lundagården, Lovö sn, Up.

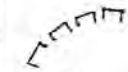


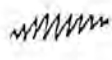
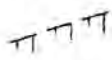






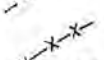



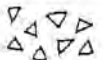




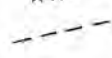

Innehållsförteckning

Förkortningar.....	4
Teckenförklaring.....	4
1. INTRODUKTION.....	5
1.1 Inledning och bakgrund.....	5
1.2 Syfte och frågeställningar.....	7
1.3 Undersökningens motivation.....	7
2. FORNLÄMNING RAÄ 102.....	8
2.1 Gårdsläge och topografi.....	8
2.2 Husgrunder, odlingsrösen, fossila åkerytor och en gammal väg.....	8
2.3 Fornlämningens bild runt Raä 102.....	9
3. TEKNISKA UPPGIFTER OCH DOKUMENTATION.....	11
3.1 Allmänt.....	11
3.2 Undersökningens omfattning och metod.....	11
3.3 Översiktsplan och schaktplan.....	12,13
3.4 Beskrivningar av de undersökta rutorna samt planer och profil.....	14
4. FYNDEN.....	20
4.1 Allmänt om åkerfynd.....	20
4.2 Fynden i de undersökta rutorna.....	20
4.3 Fyndavbildningar.....	23
4.4 Vissa andra fynd.....	26
4.5 Fynden vid vattenkällan.....	29
4.6 Preliminär osteologisk bedömning.....	30
5. RESULTAT OCH UTVÄRDERING.....	30
6. SAMMANFATTNING.....	31
7. REFERENSER.....	32

FÖRKORTNINGAR

A	Anläggning
ATA	Antikvarisk topografiska arkivet (Raä)
b	bred
d	diameter
dj	djup
F	Fyndnummer
g	gram
h	höjd
kvm	kvadratmeter
l	lång, längd
LI	Lager 1 (ned till 1 dm djup)
LII	Lager 2 (mellan 1 och 2 dm djup)
LIII	Lager 3 (mellan 2 och 3 dm djup)
m.ö.h.	meter över havet
Raä	Riksantikvarieämbetet
Raä-nr	Inventeringsnummer i Fornminnesregistret, Raä.
p-grader	Fosfatgrader
SHM	Statens historiska museum
sn	socken
St.nr	Nummer på C 14-analys, Stockholm
y.brå	yngre bronsålder
ä.brå	äldre bronsålder

Teckenförklaring

Teckenförklaring i plan	Teckenförklaring i profil (sektion)	
 Berg	F 1 = Fyndnummer	 = Torvyta
 Gräs/torv	 = Brandlager	 = Rekonstruerad torvyta
● = Keramikkärl	 = Brända ben	 = Mylla
○ = Hartstättningsring	 = Kol	 = Grus
- - - = Begränsningslinje	 = Keramikkärl	 = Mo
 = Brända ben	 = Kulturlager	 = Sand
 = Kol	 = Skärvtenslager	 = Lera
 = Keramikkärvor (konc.)	 = Begränsning i sidled	 = Berg
⊗ F2 = Fynd och fyndnummer		 = Rekonstruerad begränsning
 = Schaktgräns		

1. INTRODUKTION

1.1 Inledning och bakgrund

Fornlämning Raä 102, Lunda, Lovö sn, Up, utgörs av lämningarna efter den gamla Lundagården, Lovö sn, Up. Gården har legat i nuvarande åkermark mellan gravfältet Raä 27 och gravfältet Raä 34, Lunda. På 1640-talets jordebokskarta, vilken är den äldsta kartan över Lovös gårdar, ligger Lundagården markerad i åkern mellan impedimenten. Sannolikt har gården legat på samma ställe i ca 1500 år - från romersk järnålder och fram till 1700-talet då den flyttades ca 700 m längre åt SV till sitt nuvarande läge nära Mälarens strand. På en skogsdelningskarta från år 1759 ligger Lundagården i sitt nuvarande läge när Mälaren. Varför gården flyttades, och exakt när, är inte känt.

År 1988 planerade arrendatorn på Berga gård att bygga en bevattningsanläggning till en majsodling vid Berga gård. Vattenledningar skulle läggas ned i åkermarken och vatten skulle pumpas upp från Mälaren till Berga. Därvid kom läget för den gamla Lundagården att beröras. Grävningarna för römedläggningen avbröts på uppmaning av undertecknad och kontakt togs med Länsstyrelsen angående tillstånd till arkeologisk undersökning. I samråd med arrendatorn avbanades så småningom ploglagret i ett 2 m brett och 120 m långt schakt löpande i V-Ö-lig riktning genom Raä 102. Efter de arkeologiska undersökningarna i detta schakt skulle vattenrör nedläggas, vilket också skedde.

Den arkeologiskt undersökta ytan består av 16 valda 2x2 m stora rutor i ett ca 120 m långt schakt (se schaktplanen) uppdelat på 55 rutor 2x2 m stora. Schaktet är beläget i ungefärlig V-Ö-lig riktning på åkern tillhörande den gamla Lundagården. I flertalet av rutorna saknades kulturlager helt p.g.a. den djupplöjning som skett de senaste decennierna. 16 stycken 2x2 m stora rutor undersöktes och dokumenterades (d.v.s. 64 kvadratmeter) - rutor som bedömdes ha ett kvarvarande kulturlager i botten.

Undersökningen genomfördes som seminariegrävning för påbyggnadskurs C under hösten 1988 men kan betraktas som en nödgrävning eller "räddningsgrävning".

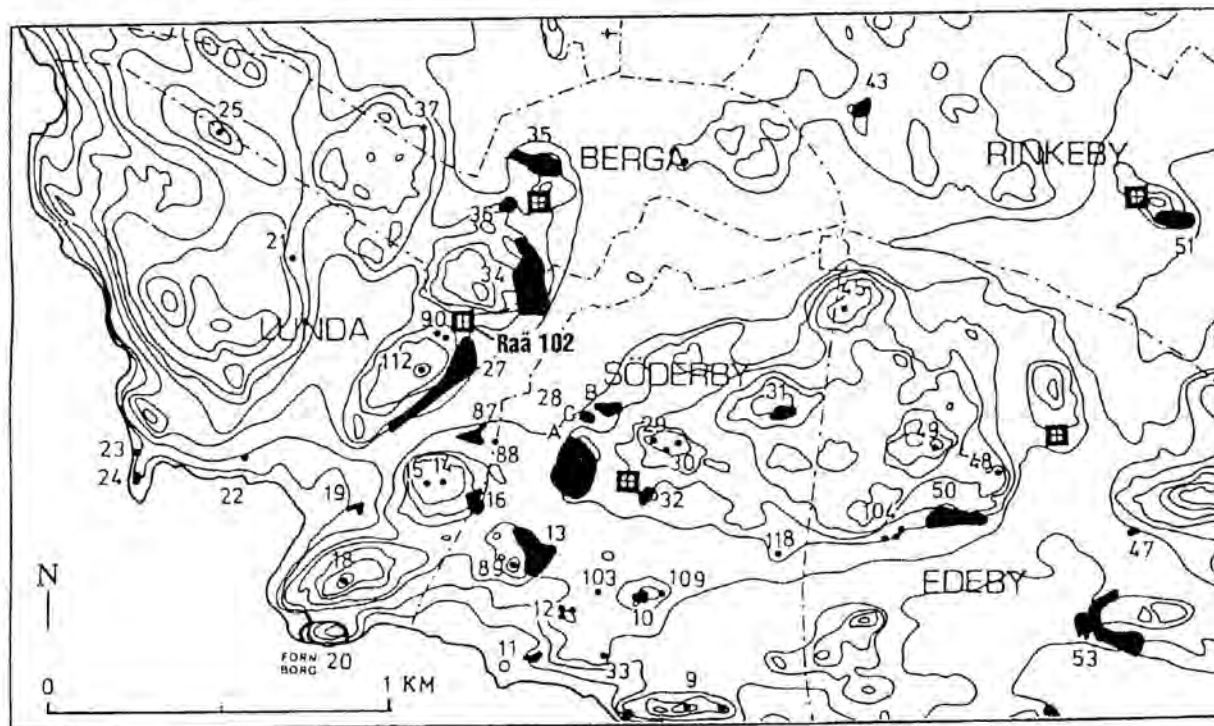


Fig.1. Södra delen av Lovö med Lunda-, Berga- och Söderbyenheterna med fornlämningar. Gravfälten är svartmarkerade. Fornlämningsnummer enligt Raä:s forminnesregister.

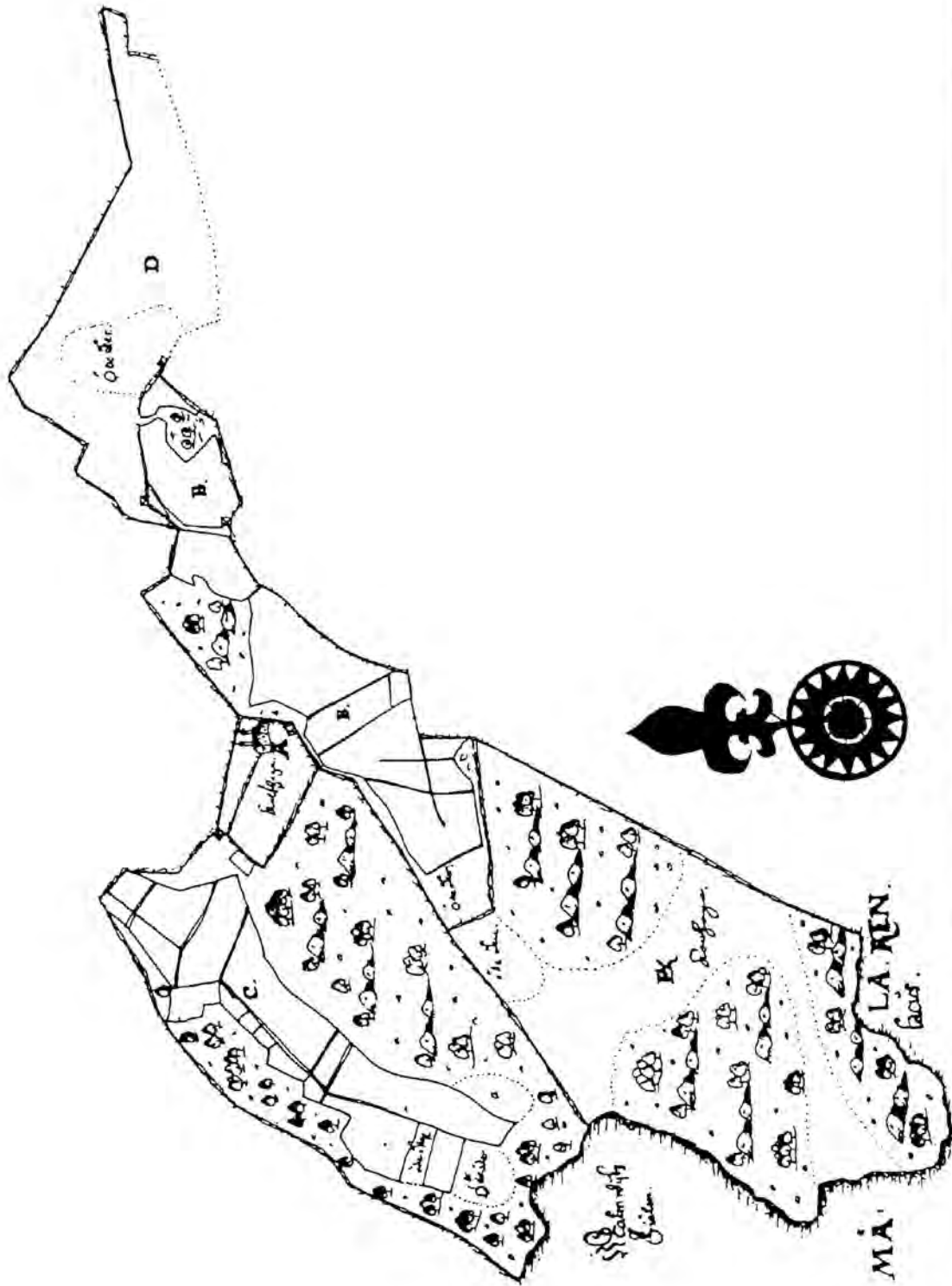


Fig. 2. Lundagårdens ägofigur fritt efter 1630-40 års jordebokskarta - den äldsta kartan över Lundagården. Väster om mangårdsbyggnaden kan läsas "Kalflyge" och på flera platser står "ödeåker". Det undersökta schaktet går i OSÖ-lig/VNV-lig riktning rakt igenom kalvhagen.

1.2 Syfte och frågeställningar

Det övergripande syftet med undersökningen av Raä 102 var dels att få en uppfattning om hur mycket som fanns kvar av den gamla Lundagårdens kulturlager (marken har varit djupplöjd, plogdjup=41 cm) och dels att få kunskap om de eventuella kulturlagerlämningarna, fynden, konstruktionerna och dateringen.

Arkeologiska institutionen har sedan början av 1970-talet bedrivit arkeologiska undersökningar i Lundaområdet främst med inriktning på gravfälten från yngre järnålder. Frågor i samband med undersökningen av de kringliggande gravfälten har varit: Hur många familjer har bott på Lunda? Har enheten varit en gård eller en by? Hur länge har gården legat här? Finns konstruktioner kvar under ploglagret? Kan kulturlager och andra eventuella lämningar ge information om ekonomi, populationens storlek och karaktär, hanteringsprocesser över tiden etc? Då nu ett schakt skulle dras genom den gamla Lundagården fanns goda skäl till att "rädda" det eventuellt kvarvarande kulturlagret i detta schakt och förhoppningsvis få svar på någon av dessa frågor.

1.3 Undersökningens motivation

De primära anledningarna till undersökningen var att en vattenledning skulle grävas ned genom platsen för den gamla Lundagården. Detta kan ses som en exploatering och är den direkta orsaken till den arkeologiska undersökningen.

Emellertid finns också mer vetenskapliga motiv till en arkeologisk undersökning av ett schakt genom den gamla Lundagården. De arkeologiska undersökningar som bedrivits på Lovö har huvudsakligen varit inriktade på att undersöka gravar från yngre järnålder. De tillhörande boplatserna har ännu inte varit föremål för undersökningar. Detta beror bl.a. på att boplatzlämningarna ligger i direkt anslutning till de idag existerande gårdarna och därför är svåråtkomliga och antagligen mycket skadade. Lundagården är därvidlag på sätt och vis ett undantag (se Petré 1984, Del 3, s.17f.f.). Platsen övergavs som boplatz för ca 300 år sedan och har varit uppodlad under åtminstone hela 1900-talet. Lämningar av husgrunder och andra konstruktioner har därför ansetts bortodlade. Vid vissa tider på året framträder svaga avvikande färgskiftningar i åkermarksområdet där den gamla Lundagården har legat. Något egentligt kulturlager har inte kunnat konstateras. Jorden innehåller här också mer småsten av dm-storlek, bl.a. med skärvstensinslag. Vid en fosfatkartering gav området genomgående förhöjda fosfatvärden där gården antagits ha legat (se Petré 1984, Del 4, s.164, fig 102).

Boplatzens äldsta etableringsfas är inte känd. De äldsta kända gravarna i ett område brukar få indikera bosättningens etableringsfas. Antalet gravar som anses tillhöra Lunda är relativt stort, ca 270 gravar, fördelade på gravfälten Raä 27 (155 gravar), Raä 34 (ca 95 gravar) och Raä 87 (11 gravar). Alla gravfälten ligger väl samlade på de impediment som omger och ligger närmast Lundagården (se karta). De undersökta gravarna har en obruten kronologisk följd från sen romersk järnålder (Raä 27) och fram i sen vikingatid och/eller tidig medeltid (Raä 34). Emellertid har det under de senaste åren framkommit ett antal gravar under de vikingatida gravarna på Raä 34 som också kan dateras till romersk järnålder, möjligen även förromersk järnålder och kanske även yngsta bronsålder (A 7B och A 22B m.fl.). Området är inte totalundersökt. En obruten bebyggelse- och bosättningskontinuitet i Lundaområdet från åtminstone bronsålderns mitt förefaller därför högst sannolik. Området för den gamla Lundagården ligger på en höjd av ca 17-25 m.ö.h. Detta innebär att man i princip kan ha flyttat direkt från bronsåldersboplatzen på Raä 27 (se Petré 1982) till detta mer skyddade läge om dräneringsförhållandena så tillåtit. Alternativa boplatzlägen är inte kända och bättre läge (enligt nutida värderingar) än det vid gamla Lunda kan knappast tänkas - t.ex. vindskyddat från N och NV med värmereflekterande berg, vattenkälla på gårdstomten och bördig lätt-dränerande odlingsmark intill. Gårdsläget har således förutsättningar för en lång boendefas och det är föga känt hur t.ex. kulturlager har avsatts och ser ut under ett så långt skede på en gård.

2. FORNLÄMNING RAÄ 102

2.1 Gårdsläge och topografi

Fornlämningen Raä 102, Lunda, d.v.s. platsen för den gamla Lundagården, utgörs av ett ca 40-70 brett (N-S) och ca 200 m långt (V-Ö) åkermarkspass mellan ett bergsimpediment i N (jfr namnet Berga) och ett moränimpediment i S. Platsen har ej gränslinjebestämts på Ekonomiska kartan. Vid en fosfatkartering gav området förhöjda värden (se Petré 1984, Del 4, sid 164, fig 102).

Läget för den gamla Lundagården känner man till bl.a. från det äldre kartmaterialet. Den äldsta kartan är 1630-40 års jordebokskarta där gården är utsatt. En hage omedelbart V om byggnaden benämns där "Kalfhage". Ett vattenhål, som på en annan karta är markerat som en brunn med hävstång, finns kvar idag i form av ett sankt parti, stundom lätt flödande.

Bergspartiet omedelbart i N och NV höjer sig ca 15 m som högst. Detta har givit gott skydd mot kalla nordanvindar och reflekterat värme åt bopplatsen. Marken sluttar åt SÖ. Höjdskillnaden mellan boplatsens V del och den SÖ är ca 5 m. Platsen är således skyddad av de omgivande impedimenten med öppenhet och maximal solexponering åt SÖ. Jorden utgörs av glaciärra vilken dels är bördig och dels är relativt lättdränerande. I de högsta partierna i V finns inslag av mo och morängrus. Sammantaget gör detta området till ett ypperligt boplatsområde.

2.2 Husgrunder, odlingsrösen, fossila åkerytor och en gammal väg

Inom området, främst utmed impedimentskanterna i norr och söder, har framkommit ett flertal synliga lämningar från den gamla gården. Mycket sten har under decenniernas lopp plockats bort från det aktuella åkerpartiet i samband med den sentida odlingen. Om detta vittnar den imponerande stenansamlingen av relativt stora odlingsstenar som löper i mer än 80 m utmed åkerkanten på impedimentet norr om det gamla gårdsläget. Stundom är denna stenmassa upp till 8-10 m bred. Även på det södra impedimentet finns odlingsstenar men där i form av en vällagd stenmur några meter innanför åkerdiket. Muren är ca 85 m lång (V-Ö), 1,5-3 m bred och ca 0,4-0,8 m hög. På en liten åkerholme i åkermarken i östra delen nära det norra impedimentet finns en ansamling av odlingssten. På detta lilla impediment, ca 10 x 8 m stort, som även har lite berg i dagen, antyds en husgrund (Hg 166) i botten. Av all denna sten har sannolikt en stor del ingått i en mängd olika huskonstruktioner och andra anläggningar som ingått i den gamla Lundagården över tiden.

I samband med undersökningen av det stora Lundagravfältet, Raä 27, på 1970-talet framkom mot åkern i norra delen av detta gravfält husgrunderna Hg 163, 164, 165 och 167. Husgrunderna har berörts endast marginellt (Hg 163) av de arkeologiska undersökningarna och ligger därför orörda kvar (se Petré 1984, Del 2, s.17f). Husgrunderna är av olika typer och storlek. Hg 163 är ca 7,5 x 6,5 m stor och består av en 2,5 m bred och ca 0,4 m hög jordvall med öppning åt NV. Ett C 14-prov på träkol från ett schakt genom husgrunden har givit värdet AD 1405±90 (se Petré 1984, Del 2, s.17). Hg 164 är 18 x 8 m och orienterad i NV-SÖ och har rester efter en skorstenstock av tegel. Hg 165 är en kraftig stengrund med brandspår i botten. Hg 166 ligger i NÖ delen i åkermark och är ca 12 x 8 m stor (V-Ö) med överlagrande odlingssten. Hg 167 ligger något avskild i V delen och består endast av en raserad skorstenstock vari tegel ingår.

I norra impedimentskanten har det nyligen upptäckts lämningar av fossila odlingsytor i form av flera bassänглиkande svaga fördjupningar (kort- eller långsidorna i rektangulära odlingsparceller). En ligger utmed norra impedimentskantens västra del i den högsta delen i åkerpasset och är 25 m bred (V-Ö) och 9 m i N-S-lik riktning (se plan). Dess djup är ca 0,3 m. En annan ligger ca 25 m Ö om denna och är ca 6 m i N-S och har skadat Ö-parti (minst ca 10 m

i V-Ö-lig riktning) bl.a. av ett gryt. Det synes som om massan av odlingssten som därefter vidtar åt Ö i norra impedimentskanten till stora delar ligger på och fyller ut flera dylika fossila åkerytor.

I den östra delen av den norra impedimentskanten i gränsen mellan åkermark och impediment (omedelbart innanför åkerdiket) löper en gammal väg åt Ö där den först utgörs av en hålväg som vid SSÖ-delen av Raä 34 övergår i en något högre liggande smal vägbank som följer kanten runt Raä 34 åt N. Detta är resterna av den äldsta vägen från Lundagården mot Berga och åt N på Lovö, d.v.s. också åt kyrkan. Hålvägsavsnittet är delvis igenfyllt av odlingsstenar.

2.3 Fornlämningens bilden runt Raä 102

Området på Lunda och Söderby är rikt på fornlämningar från olika tider. Här finns såväl stenålderboplatser som bronsåldersboplatser men även gravar från bronsålder och förromersk järnålder såväl som flera gravfält från yngre järnålder (Petré 1984, Del 3). Mycket tyder på att fast bosättning fanns på Lunda/Söderby redan från och med bronsålderns mitt. Det är däremot inte helt klarlagt exakt var bosättningen under alla olika faser har legat. Särskilt gäller detta förromersk järnålder och äldre romersk järnålder.

De gravfält som tillhör Lundagården är Raä 27, 34 och 87. Bergagården kan ha etablerats under vikingatid (se Petré, Del 4). Nya undersökningar på Raä 34 visar emellertid att där finns gravar från romersk järnålder, möjligen också från förromersk järnålder, och det får inte uteslutas att bebyggelse från denna tid kan ha funnits även där Berga gård ligger idag.

Flera arkeologiska undersökningar har skett vid Lunda och Söderby. Den mest omfattande undersökningen utgörs av gravfältet Raä 27 som är Lundagårdens i huvudsak folkvandringstida och vendeltida gravfält med 155 undersökta gravar (se Petré 1984, Del 2 och 4) men där även framkom en gropkeramik boplatser och en bronsåldersboplatser (se Petré 1982, Del 1). Även en rad andra fornlämningar har undersökts på Lunda och Söderby (se Petré 1984, Del 3). Bl.a. har två gravfält från yngre järnålder totalundersökts på Söderby - Raä 13 och 16.



Fig.3. Den gamla Lundagården har legat i åkern mellan impedimenten (Obs. mörkfärgningen). Flygbild från S. Godkänd av Förvarsstaben för publicering. Foto Per Bergström.

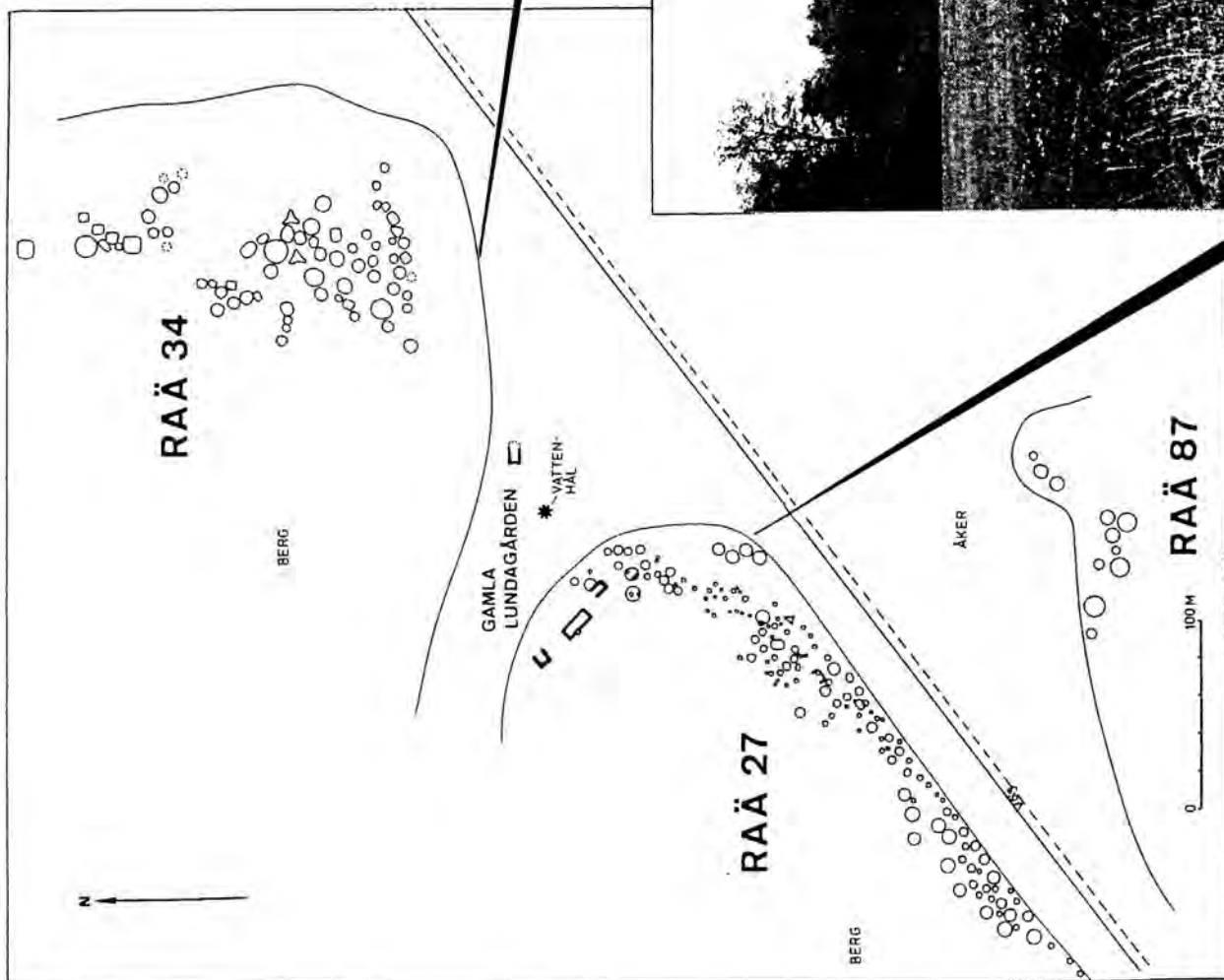
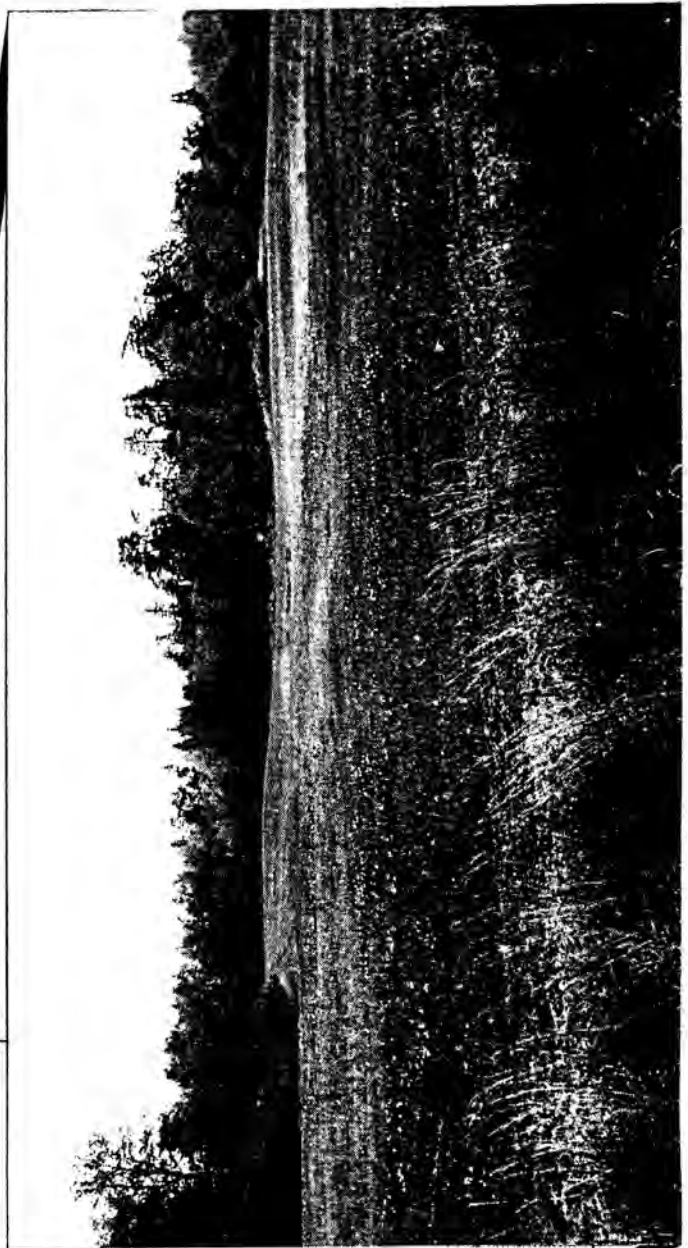


Fig. 4. Lundaenheten med tillhörande gravfält, Raä 27, 34 och 87, som har sammanlagt ca 255 kända gravar. Den gamla gården har legat i nuvarande åkern mellan impedimenten. Berget i bakgrunden har givit ett gott skydd mot kalla nord- och nordvästvindar. Foto från SO, taget vid vägen.



3. TEKNISKA UPPGIFTER OCH DOKUMENTATION

3.1 Allmänt

Platsen för den gamla Lundagården är belägen i åt SÖ sluttande åkermark mellan gravfälten Raä 27 och Raä 34 på Lunda, Ekonomiska kartans koordinater: x6578,72 y1615,48.

Då undersökningen är att betrakta som en nödgrävning upprättades inget koordinatnät. Emellertid är schaktet och de undersökta rutorna fixerade på schaktplanen där relationer finns till bl.a. omgivande impedimentskanter.

Som höjdsystem användes ett svävande 0-plan där fixpunkten utgjordes av ett stenblock i åkerimpedimentet i NÖ delen av gårdsplatsen NÖ om vattenkällan. Alla höjdvärden anger avståndet mellan objekt och 0-plan. Detta ligger 10 m över stenblocket.

Schaktplan upprättades i skala 1:400 (i denna publikation förminskad).

De undersökta 2x2 m stora rutorna har planritats i skala 1:20, och i vissa rutor i upp till 4 olika planritningar i olika skikt (Ruta 16).

Profil av stenkonstruktionen i ruta 40/41 har ritats i skala 1:20.

Stenkonstruktionen i ruta 40/41 har lodfotograferats. Lodfotot har framställts i skala 1:50. Snedfotografering har gjorts med svart/vit film och med dia-färg.

Grävningstillstånd enligt Länsstyrelsen: 11.3919 - 151 - 88.

3.2 Undersökningens omfattning och metod

Undersökningen, som kan betraktas som en "nödgrävning", genomfördes under september månad hösten 1988 som seminariegrävning på påbyggnadskurs C under ledning av författaren.

Den sträckning i V-Ö-lig riktning genom Raä 102 som var avsedd för nedgrävning av vattenledningsrör avbanades med traktorgrävare och indelades därefter i 55 stycken 2 x 2 m stora rutor med numrering från 1 (i V) till 55 (i Ö). Av de totalt 55 rutorna i den V-Ö-liga schaktsträckningen fingrävdes 16 rutor (dvs 64 kvadratmeter), vilka bedömdes ha ett kvarvarande kulturlager i botten, nämligen rutorna nr 1, 4, 10, 14, 16, 21, 22, 24, 25, 28, 31, 34, 37, 40, 41 samt 55.

Dessutom gjordes en arkeologisk kontroll i området för den gamla vattenkällan i samband med att gårdsbefolkningen med traktorgrävare grävt upp vattenkällan i avsikt att förbättra vattentillgången för de i hagen betande hästarna. Därvid sållades den uppgrävda jordmassan i finmaskiga såll med maskstorlek 3 mm.

Efter avbaning med traktorgrävare av det övre plogskiktet fingrävdes de utvalda rutorna i 5-10 cm djupa skikt med skårslev och pensel. Sållning av jorden skedde i såll med maskstorlek 3 mm. Planer och profiler ritades i skala 1:20. Stenkonstruktionen i rutorna 40 och 41 lodfotograferades och fotoplan framställdes i skala 1:50. Järnfragmenten har konserverats genom parafinkokning.

3.3 Översiktsplan (Fig.5.) och schaktsplan (Fig.6.)

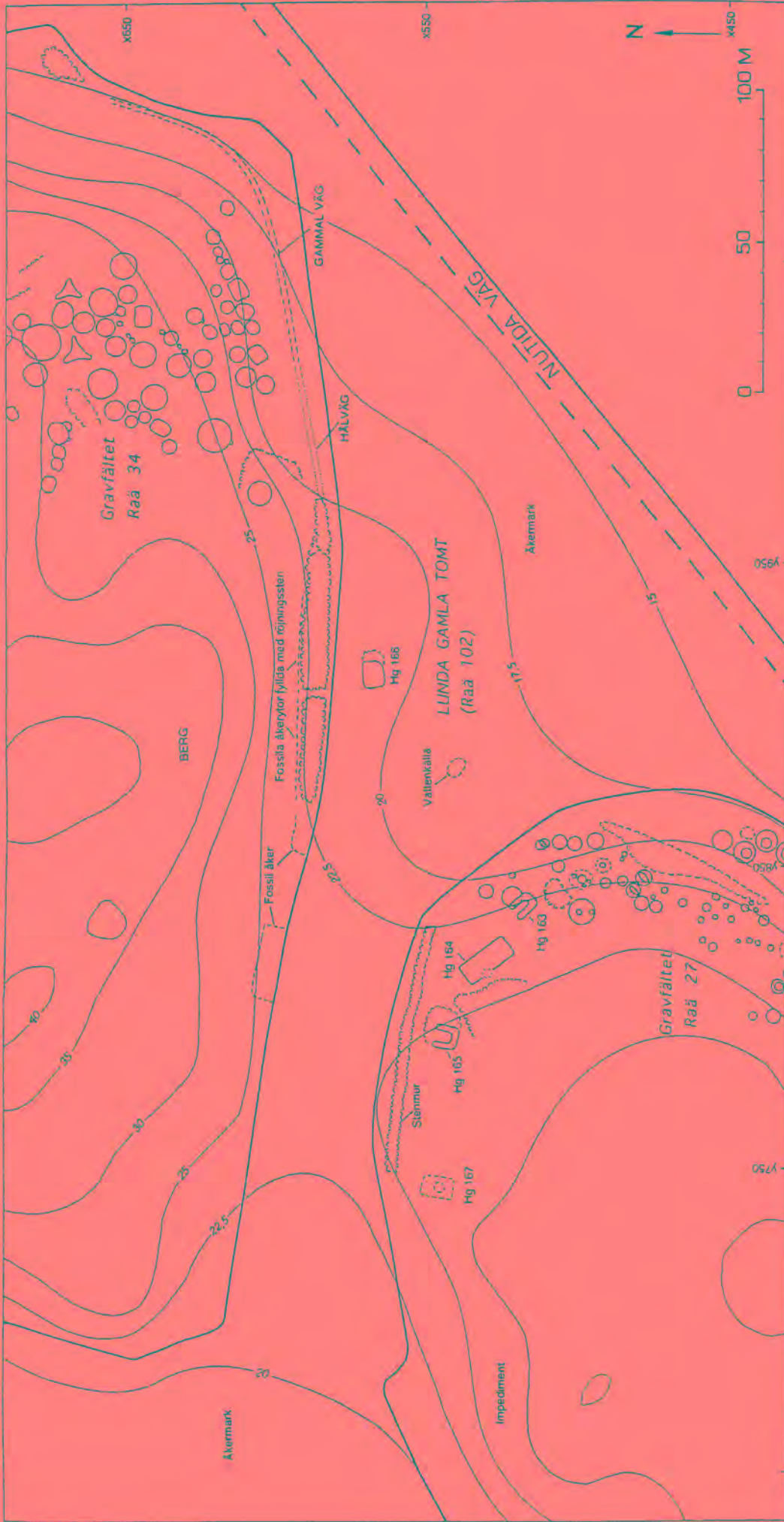


Fig. 5. Översiktsplan över området för den gamla Lundagården (Raä 102). Gården har legat i den nuvarande åkern i SÖ-sluttning mellan två bergs-/moränimpediment på vilka gårdens befolkning har begravt sina döda - gravfälten Raä 27 och Raä 34. Det sammanlagda gravantalet på de båda gravfälten uppgår till ca 255 gravar. Gården kan ha legat på ungefär samma ställe i ca 1500 år. De flesta spåren från gården är bortplöjda. Mängder av odlingssten ligger utmed norra impedimentskanten där det också finns rester efter fossila åkrar och en väg vilken gått från gården och österut (mot Berga och kyrkan). Gårdsläget är utmärkt i SÖ-sluttning med skyddande berg i N och med en vattenkälla på "gårdsplanen".

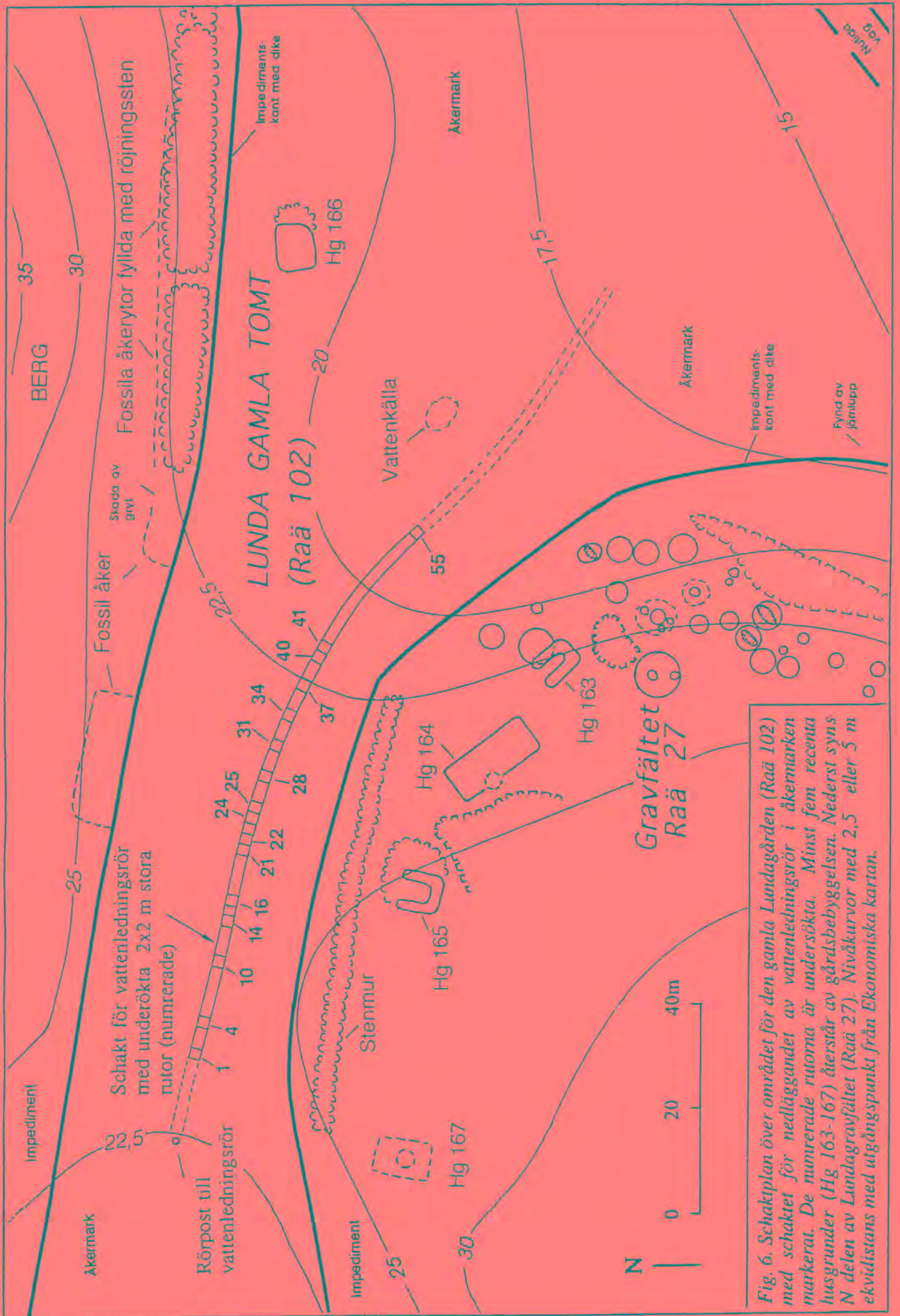


Fig. 6. Schaktiplan över området för den gamla Lundagården (Raä 102) med schaktet för nedläggandet av vattenledningsrör i åkermarken markerat. De numrerade rutorna är undersökta. Minst fem recenta husgrunder (Hg 163-167) återstår av gårdsbebyggelsen. Nederst syns N delen av Lundagravfältet (Raä 27). Nivåkurvor med 2,5 eller 5 m ekvidistans med utgångspunkt från Ekonomiska kartan.

3.4 Beskrivningar av de undersökta rutorna samt planer och profil.

Ruta 1

I rutans SV del under lera påträffades på ett djup av ca 0,30 m, i övergången till morängrus, en ca 0,2 m i diam. stor och ca 3 cm djup färgskiftning som möjligen skulle kunna vara resterna efter ett stolphål. I detta skikt låg enstaka ca 0,2-0,3 m stora stenar spridda utan något synligt samband. I rutans N del fanns i botten mjåla och i övrigt morängrus. Rutan var fyndtom.

Ruta 4

Fyllningen i rutan utgjordes i ytan av lera, i botten framkom morängrus ca 0,3 m under åkerytan. I SÖ hörnet påträffades sparsamt med kol. I det NÖ hörnet hade lera en plastisk konsistens. I Ö delen fanns ett smalt skikt av småsten. I rutan framkom en järnbit, järnfragment, kol samt tegel.

Ruta 10

Fyllningen utgjordes av lera. Spridda stenar framkom i områdets S del. I samband med rensningen framkom glaserad keramik. Botten utgjordes av morängrus.

Ruta 14

Under ploggången framkom sand i formation som tydliga plogfårar (d.v.s. recenta). Inga stenar eller fynd framkom.

Ruta 16

Före påbörjad grävning var inga stenar synliga i rutan. Rutan grävdes i 5 skikt om 5 eller 10 cm djup.

Skikt 1. 0-10 cm

Området bestod av en skiftande jordmån, mestadels lera med en mörkfärgning, ca 0,6 m i diam. i SV hörnet och företrädesvis mo i NV.

Inga synliga stenkonstruktioner fanns. I detta lager framkom tegel, drejad keramik, järnföremål (hästkosöm och spikar) samt kol.

Skikt 2. 10-20 cm

Området delades av en linje som sträckte sig mellan Ö och V hörnet av rutan. Jorden bestod på den N sidan av sand/grus och på den S sidan av sand, mo och lera. En halvcirkelformad mörkfärgad stenkonstruktion påträffades på den SV sidan, 0,8 m från S hörnet och 0,4 m ut från SV väggen. Stenarna bildade en gräns mellan jordmånerna. Ett stolphål, 12 cm i diam., framkom ca 0,6 m från NV väggen och 0,6 m från NÖ väggen. I detta lager påträffades tegel, 1 båtnit, järnspikar, hästkosöm, en bronsring?, brända och obrända ben, trärester, kol samt smält glas.

Skikt 3. 20-25 cm.

På denna nivå var lerlagret förskjutet mot S, en lergrop ca 0,3-0,7 m V om södra hörnet framkom. I N framkom steril mark (morängrus), likaså i stolphålet. I stolphålets botten påträffades kol, järnfragment, tegel och brända ben. En mindre stenkonstruktion fanns ca 0,3 m N om stolphålet. I Ö framkom en stenpackning och i denna påträffades ett obränt ben samt några brända ben.

Skikt 4. 25-35 cm.

I detta lager kvarstod endast botten på lergropen. SÖ sidan bestod av sand, mo och morängrus. Den N sidan bestod av morängrus. Stenpackningen växte mot S hörnet. De större stenarna uppträdde i gränslinjen V-Ö (se skikt 2). Stolphålet upphörde. Fyndtomt.

Skikt 5. 35 cm och därunder.

I samband med friläggningen av stenpackningen framkom i Ö delen en 0,6 m i diam. stor grop med lös sand i och under stenpackningen. Botten utgjordes av morängrus. Detta skikt var fyndtomt.

Ruta 21

Fyllningen i rutan bestod av lera. I Ö delen, gränsande mot ruta 22, framkom en stensamling. Järnföremål (skära? kniv? spikar samt järnfragment), keramik samt brända ben.

Ruta 22

Fyllningsmaterialet i rutan utgjordes av lera. I V delen framkom en stensamling. I området framkom en järnspik, järnfragment samt tegel. Leran övergick i botten till morängrus.

Ruta 24

Inga stenar eller stenkonstruktioner framkom i denna ruta. Fyllningen bestod av sandig mjäla. På denna yta påträffades ett föremål av koppar, ett järnföremål, tegel, kol samt en blå glasbit.

Ruta 25

I denna ruta framkom en gles stenpackning, ca 0,2 m under odlingsytan, bestående av kantiga stenar ca 0,3-0,5 m stora. Packningen hade en rundad avgränsning mot provgropens övriga del. Fyllningen i rutan bestod av sandig mjäla med grusinblandning. I rutan framkom tegel, keramik samt 2 st flintbitar, sannolikt eldslagningsflinta.

Ruta 28

I rutan framkom keramik, tegel och kol men inga kulturlager eller konstruktioner.

Ruta 31

Rutan rensades ned till ca 0,25 m djup. Under ploggången framkom ett lager av orörd lera. I rutan framkom keramik, porslin, glasskärvor, en halv hästsko, hästskosömmar, järnfragment, tegel och två brända ben.

Ruta 34

Området rensades ned till steril mark (lerblandat grus). I rutan framkom 2 järnföremål varav ett med vinkelform, det andra var krokformigt. I övrigt framkom keramik, porslin, tegel, obrända ben samt en bäckklump.

Ruta 37

Rutan grävdes ned till ett djup av 0,25 m. Under ploggången framkom lera blandad med grus. Spridda stenar med en storlek av 0,15-0,2 m utan något synligt samband fanns i området. I samband med utgrävningen av rutan framkom en järnspik, 5 hästskosömmar, järnfragment, keramik samt porslin.

Ruta 40 och Ruta 41

I rutorna 40 och 41 framkom under plogdjupet en stenkonstruktion som misstänktes vara en skelettgrav med orientering i V-Ö. Stenkonstruktionen var ca 0,9 m bred och ca 2,3 m lång med närmast rektangulär form. Den V delen var mer vällagd och rektangulär medan den Ö delen var något mer rundad och med något större diameter. Anläggningen var 2-3-skiktad och hade 0,1-0,4 m stora stenar, företrädesvis 0,15-0,20 m stora. Runt anläggningen fanns gråaktig finkornig icke varvig lera. Under stenpackningen var leran varvig (glaciallera). Inga rester efter en skelettnedgrävning kunde konstateras.

Ruta 55

I rutan fanns endast lera. Inga stenar, färgskiftningar eller fynd framkom.

Planer och profil

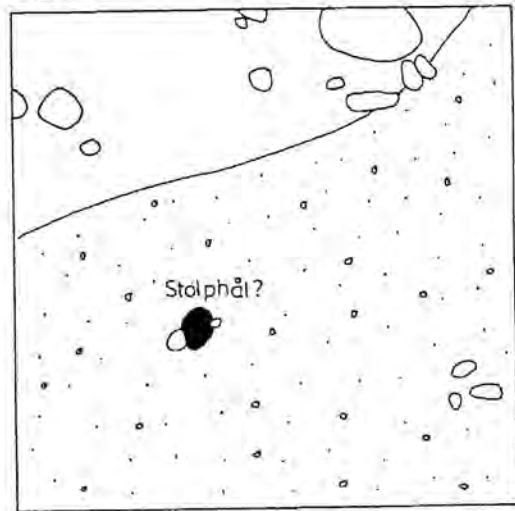
Rutorna: 1, 4, 10, 16 (5 olika skikt), 21, 22, 24, 25, 31, 37, 40 och 41.
Skala 1:30.

Undersökta rutor som inte gav några kulturlager eller konstruktioner har ej ritats (A 14, 28, 34, 55).

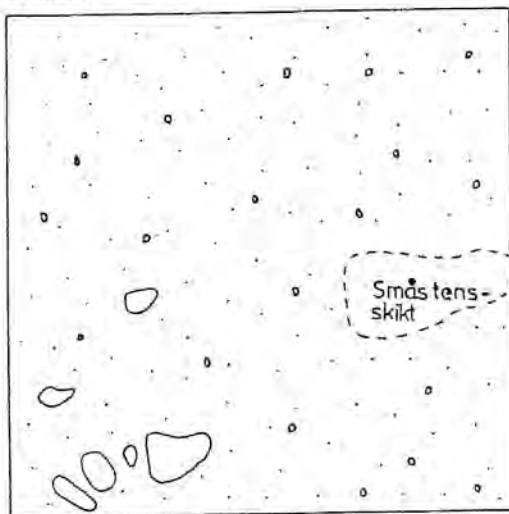
"Vita" ytor = lera. I övrigt se "Teckenförklaring".

De stenar och lager som ritats i rutorna har bedömts vara ostörda av ploggången.

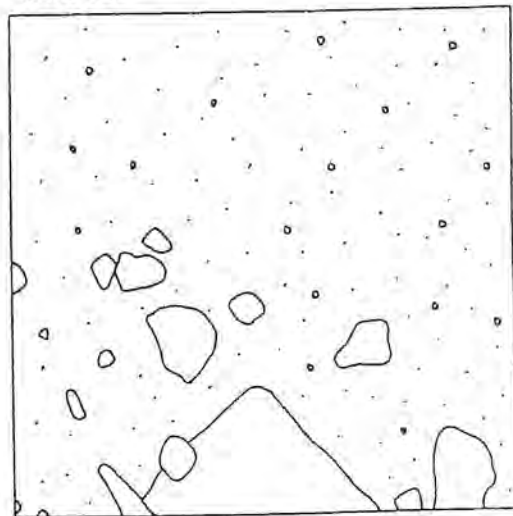
Ruta 1.



Ruta 4.

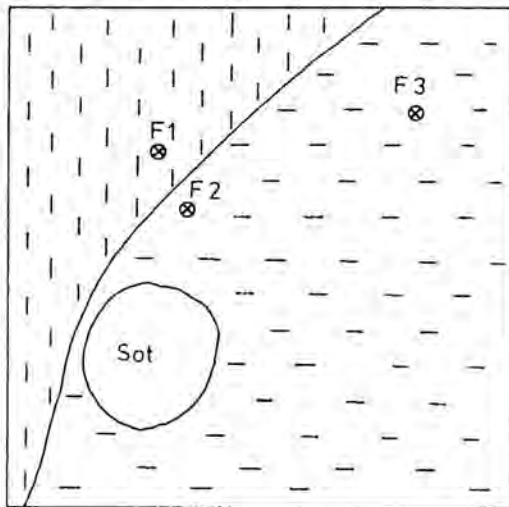


Ruta 10.

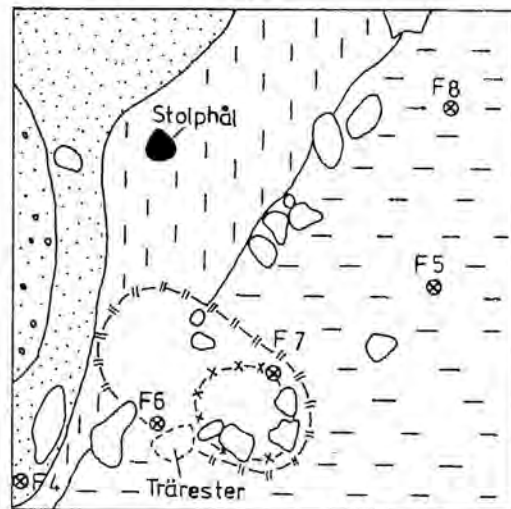


Ruta 16

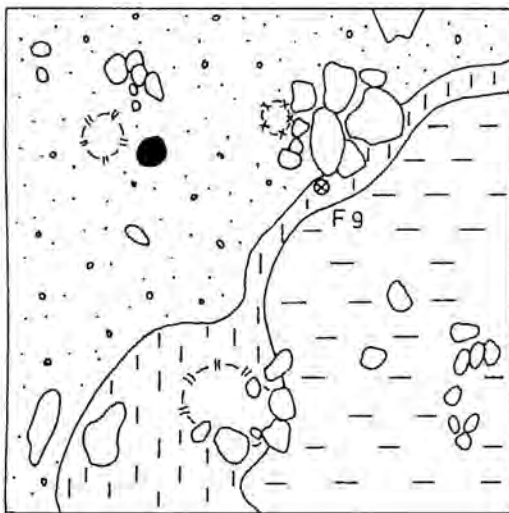
Skikt 1 (0-10 cm)



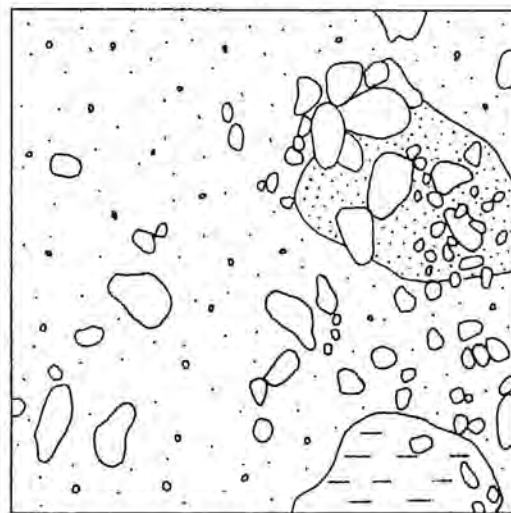
Skikt 2 (10-20 cm)



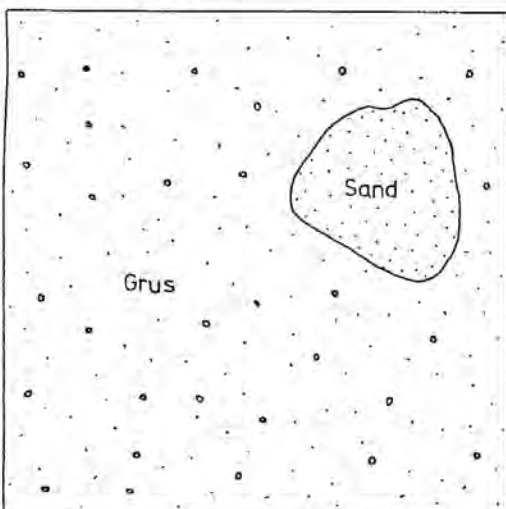
Skikt 3 (20-25 cm)

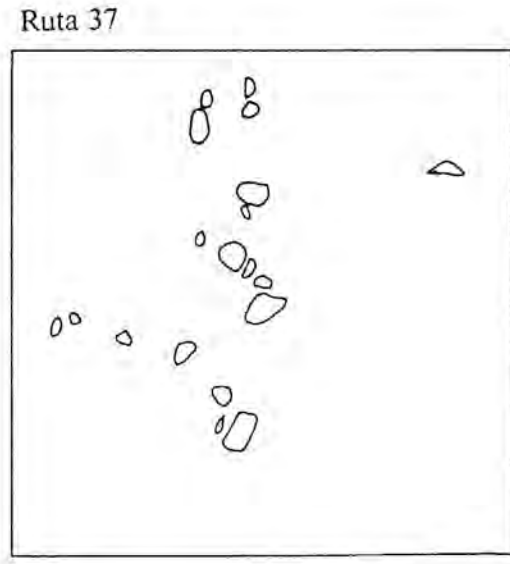
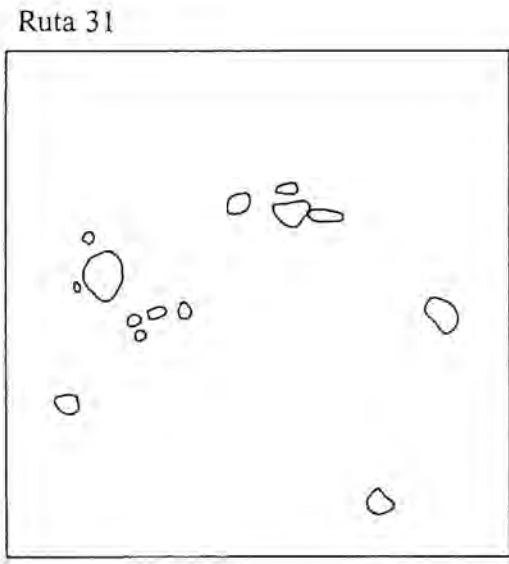
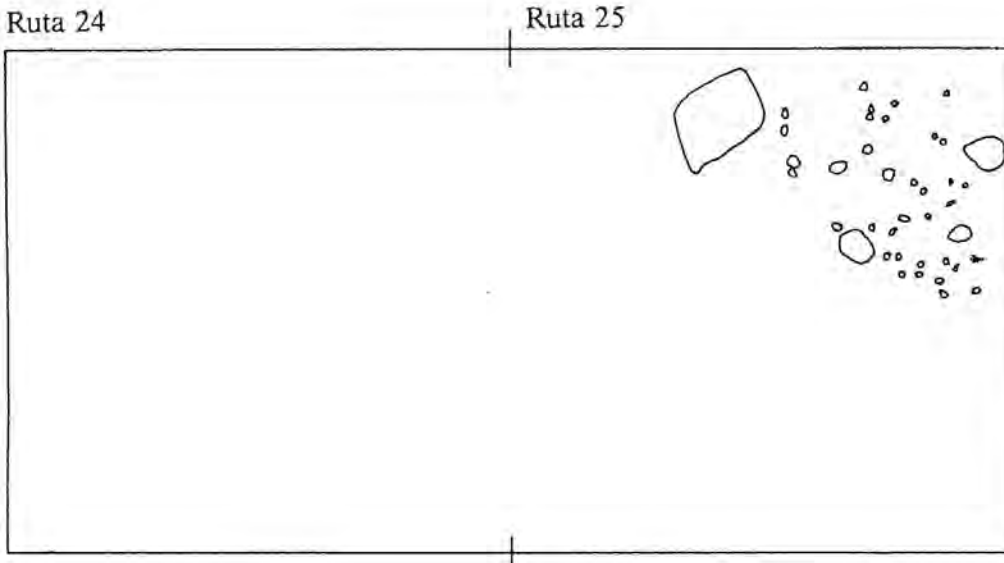
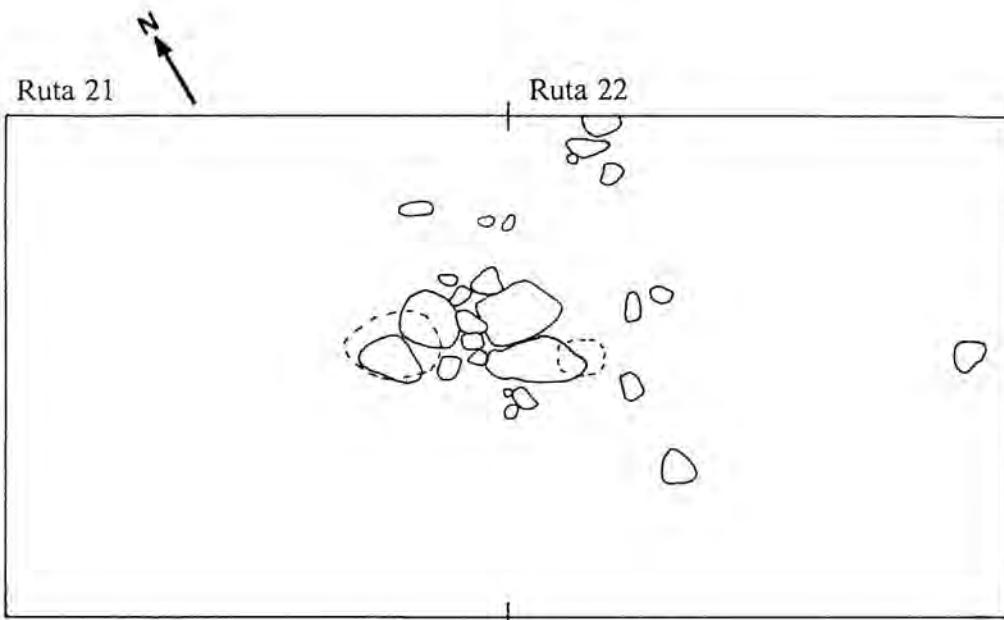


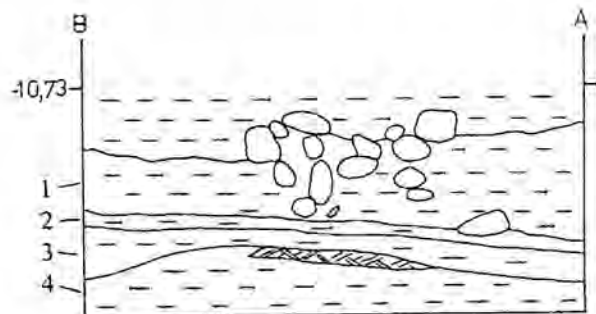
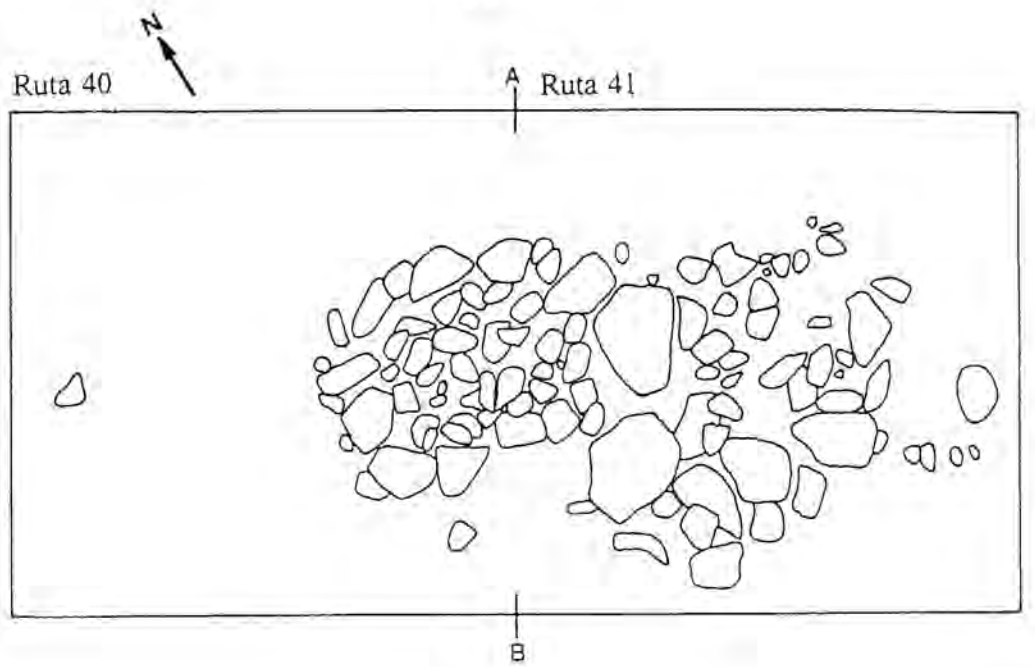
Skikt 4 (25-35 cm)



Skikt 5 (>35 cm)







- 1=Gråaktig finkornig lera, ej varvig.
- 2=Rödaktig finkornig varvig lera (Glaciallera)
- 3=Rödaktig finkornig lera
- 4=Mörk plastisk lera



Fig.7. Stenkonstruktionen i ruta 40 och 41. Anläggningen var fyndtom. Snedfoto från S.

4. FYNDEN

4.1 Allmänt om åkerfynd

På Lovö finns i åkermark spridda fynd av olika slag, mest dock recenta fynd från t.ex. de sopor som spreds på åkrarna som gödseltillskott. Vissa av dessa fynd kan vara svåra att särskilja från boplat- och gårdsfynd.

Ända fram till 1930-talet forslades en del av Stockholms sopor ut på prämar till Mäläröarna för att där användas som gödsel på åkrarna. Soporna tömdes i s.k. latringropar som låg nära stranden. På Lovö finns fem sådana latringropar. Vid gamla Lunda har sådana sopfynd påträffats, t.ex. i form av ostronskal, trasiga askkoppar, fat, koppar, nubbeglas, kritpipor, mynt m.m.

Exempel på andra fynd, uppvisande stor variation, som påträffats på åkrarna vid Lunda, Berga eller Söderby vid skilda tillfällen genom åren, kan nämnas, enstaka knackstenar (av bronsålderstyp), kvartsavslag, en bronskam (i åkern Ö om Raä 13), ålderdomliga (medeltida) hästskor, keramik från lerduveskytte (V om Berga), legobitar! (V om Söderby).

Fynd som t.ex. vid skördearbete i äldre tid kan ha tappats eller slängts på åkrarna är framför allt brynen. Ett flertal brynen har påträffats som åkerfynd på Lovö, t.ex. vid Edeby, Söderby, Berga och vid Lunda. De flesta av dessa brynen har varit gjorda av skiffer och några har tydligen varit så utslitna att de gått av på mitten och därför slängts. Då man slog åkrarna med skära eller lie var brynena viktiga och användes flitigt. Fragment av en järn-skära (?) framkom i ett av de nu aktuella schakten - ruta 21, se nedan. Ett fynd av en skära, eller kortlie, har också påträffats vid ett vattenhål på Söderby gård (se fig).

Fynd som indikerat andra typer av boplatser är fåtaliga. En knacksten har påträffats i åkern S om Raä 34 (dvs i Ö utkanten av Raä 102). En knacksten har också påträffats i åkern NÖ om Raä 16. Mitt emellan Raä 87 och Raä 28C har påträffats enstaka kvarstavsavslag samt kol och sot vid nyplöjning. En senvedeltida pärla framkom i åkerkanten i S delen av Raä 27 och en vikingatida pärla påträffades vid vattenhållet vid Raä 102. Anmärkningsvärt få förhistoriska fynd har gjorts på den gamla Lundagårdens område med tanke på att gården har legat där så länge - med all sannolikhet redan under romersk järnålder och ända in i 1600-/1700-tal, d.v.s i minst ca 1300 år.

4.2 Fynden i de undersökta rutorna

(LI, II och III = olika skikt. Fynd som bedömts som nutida har ej registrerats, t.ex. kapsyler, tändstift m.m. men har insamlats).

RUTA 4

F1	LI	JÄRNNIT, 1 fragm. samt 6 järnfragment.
F2	LI	BRÄNDA BEN, 2 st.
F3	LI	KOL, 0,01 l.
F4	LI	TEGEL, 339,6 g. GLASSKÄRVOR, 3 olika, sannolikt recenta.

RUTA 10

F1	LI	KERAMIK, glaserad, 8 skärvor, 42,8 g.
----	----	---------------------------------------

RUTA 16

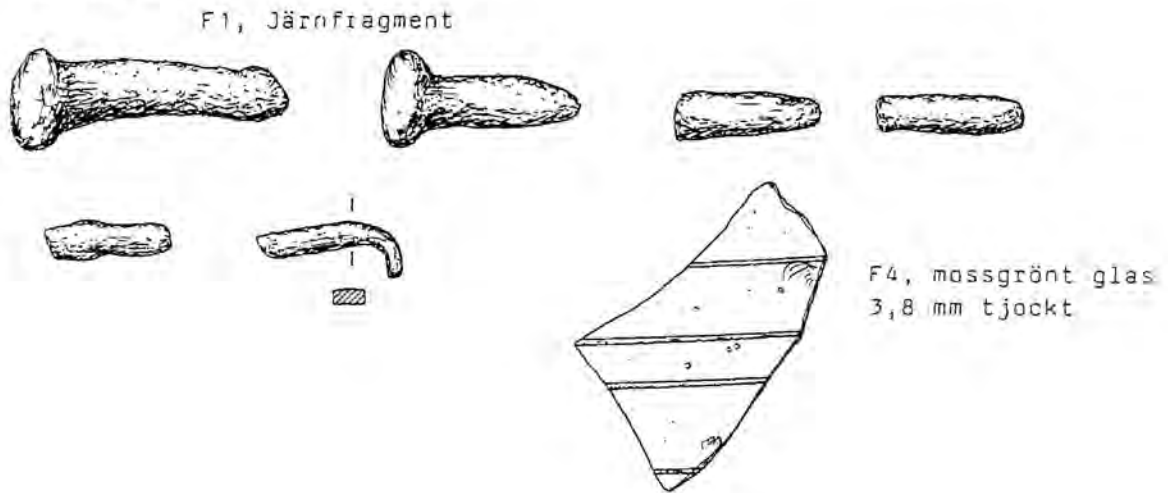
F1	LI	KERAMIK, 1 skärva.
F2	LI	KERAMIK, glaserad.
F3	LI	KERAMIKHANTAG, halvt, recent.
F4	LII	JÄRNNIT.

F5	LII	BRONSRING, rundoval, ca 14 mm i diam. och ca 3 mm tjock, möjligen järn i mitten.
F6	LII	GRÅ SKIFFERSTEN.
F7	LII	OBRÄNT BEN, från storbovid.
F8	LII	SMÄLT GLAS, ca 1 cm.
F9	LIII	OBRÄNDA BEN, ca 0,05 l.
F10		ÖVRIGA FYND i rutan: JÄRNFÖREMÅL, varav 11 spikar, ca 13 hästkosömmar samt 18 järnfragm. BRÄNDA BEN, ca 0,05 l. TEGEL, 1915 g. KOL, 12,1 g. SLAGG? ca 1x1 cm. KOL, från härd(?) ca 0,05 l.(lämpligt C 14 prov?).
RUTA 21		
F1	LI	JÄRNFÖREMÅL, varav 4 spikar, 1 märkla samt fragm.
F2	LI	KERAMIK? 2 skärvor.
F3	LI	BRÄNDA BEN, 2 st.
F4	LI	JÄRNSKÄRA? ca 6 fragment.
F5	LI	JÄRNKNIV, 2 fragment.
RUTA 22		
F1	LI	JÄRNFÖREMÅL, varav 1 spik samt ca 10 fragm.
F2	LI	TEGEL, 51,2 g.
RUTA 24		
F1	LI	JÄRNFÖREMÅL, 60x30mm och 7 mm tjockt
F2	LI	KOPPARFÖREMÅL, 30x25 mm och ca 2mm
F3	LI	TEGEL, 879,4 g.
F4	LI	KOL, 0,5 l.
RUTA 25		
F1	LI	FLINTA (eldslagn.flinta), 2 olika bitar, obrända.
F2	LI	KERAMIKSKÄRVOR, 2 st, glaserade på insidan i gult, resp. gult och brunt.
F3	LI	KOL, 2 småbitar.
F4	LI	TEGEL, 358,6 g.
RUTA 28		
F1	LI	KERAMIK, glaserad (gul/brun), 1 spjälkad skärva, 25x20x3 mm.
F2	LI	TEGEL, 1300 g.
RUTA 31		
F1	LI	KERAMIK, PORSLIN(9 skärvor), GLAS (7 skärvor).
F2	LI	BRÄNDA BEN, 2 st.
F3	LI	HÄSTSKO (halv) JÄRNKROK, 43x28 mm HÄSTKOSÖM, 2 st. JÄRNFRAGMENT, 1
F4	LI	TEGEL, 1228,9 g.
RUTA 34		
F1	LI	OBRÄNDA BEN, 3 st (djurkäke).
F2	LI	JÄRNFÖREMÅL, 2, ett vinklat 11 cm (recent).
F3	LI	KERAMIK (3 skärvor) GLASERAD KERAMIK (3 skärvor) PORSLIN (1 skärva)
F4	LI	BÄCK, 4 bitar.

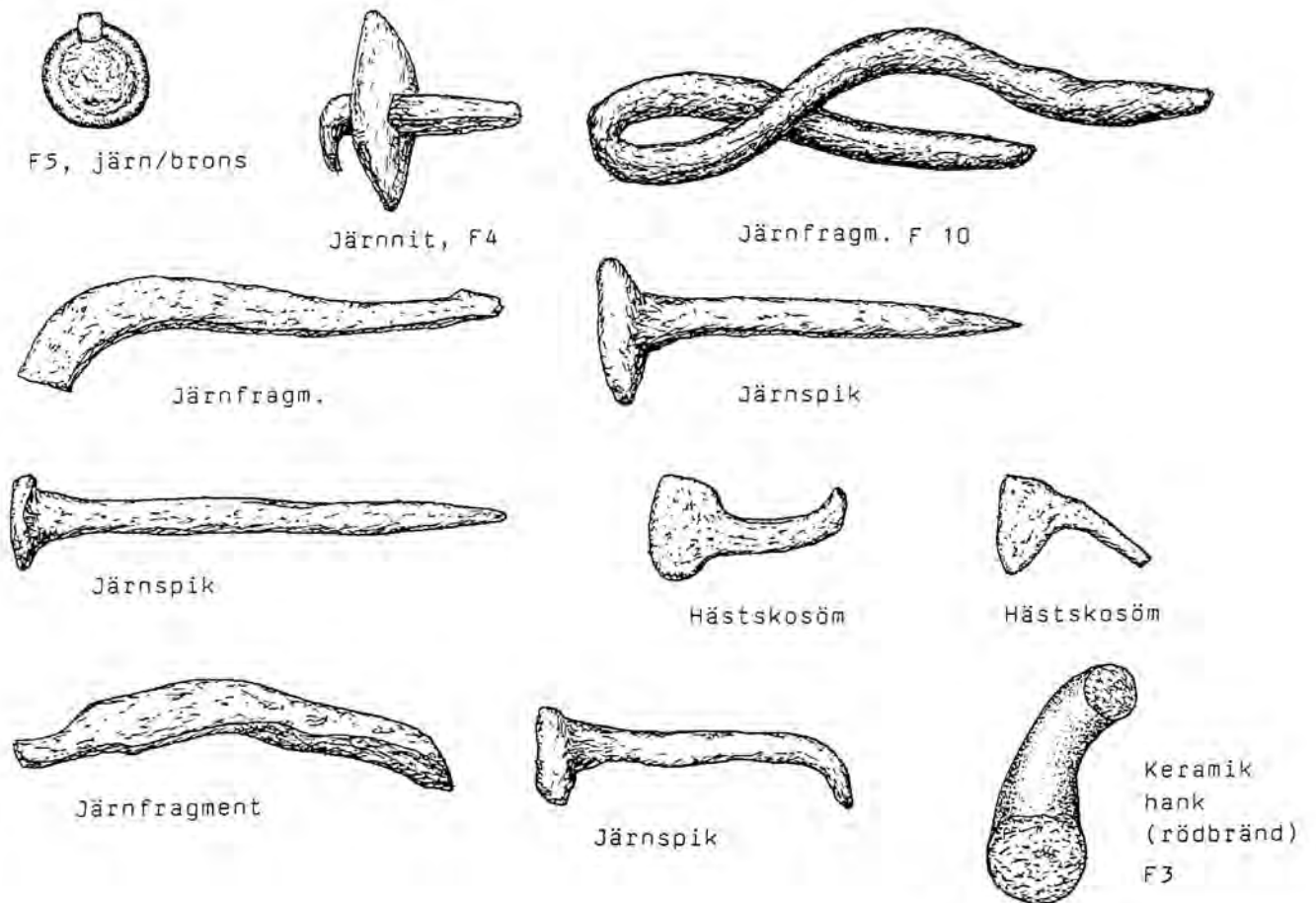
F5	LI	TEGEL, 1114,9 g.
RUTA 37		
F1	LI	HÄSTSKOSÖMMAR, 5 SPIK, 1 JÄRNFRAGMENT, ett 20-tal.
F2	LI	TEGEL, 781,2 g.
F3	LI	KERAMIK (2 skärvor) PORSLIN (2 skärvor) GLAS (7 skärvor) TANDEMALJ, 5 små bitar. BRÄNDA BEN, 3 KOL ca 1 g
RUTA 39		
F1	LI	SLIPSTEN, av grå sandsten.
RUTA 40		
F1	LI	TEGEL, 181,8 g. GLASERAD KERAMIK, 1 bit KERAMIK, 4 bitar (rödbrända).
RUTA 41		
F1	LI	KERAMIK (1 skärva) GLASERAD KERAMIK (1 skärva) PORSLIN (1 skärva). BRÄND LERA, 4 småbitar.
F2	LI	KOL, 0,02 l.
F3	LI	TEGEL, 277,6 g.
F4	LI	TEGEL, 6,6 g.
F5	LII	KOL, 0,6 l.
F6	LII	JORDPROV.
F7	LI	

4.3 Fyndavbildningar (skala 1:1)

Ruta 4.



Ruta 16



Ruta 21



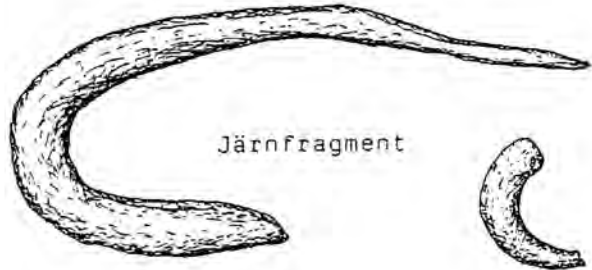
Järnspik F1



Järnspik



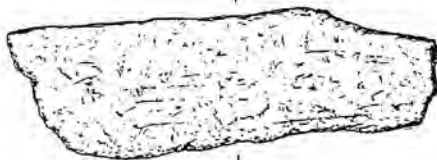
Järnspik



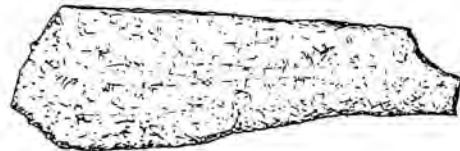
Järnfragment



KNIV? av järn
F5



KNIV? av järn F5



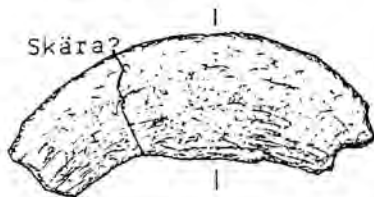
F4 Skära?



Skära?



Skära?



Skära?



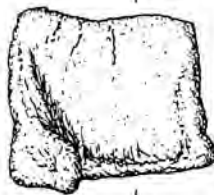
Skära?



Skära?

Ruta 24

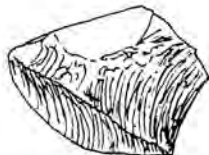
F1, koppar/brons



Ruta 25



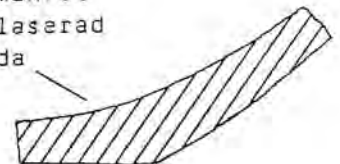
Eldslagnings-
flinta, F1



Brun
Gul



Keramikfat
gulglaserad
insida



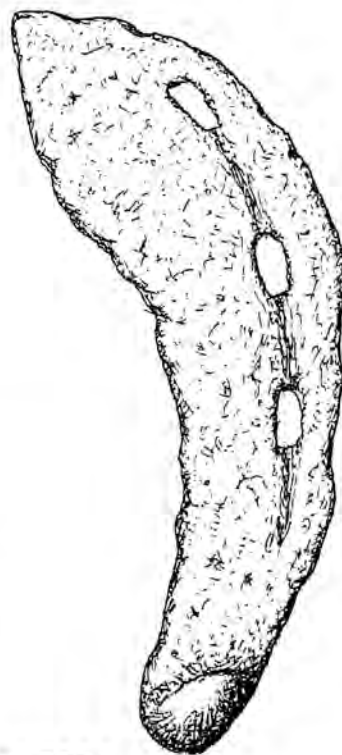
Ruta 28



Keramiskärva F1
brunt
gult
brunt

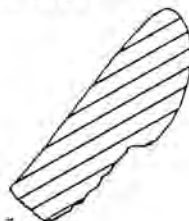
Ruta 31

Järnfragment F1



Ruta 34

Keramik, svartglaserad insida F3



Järnkrok F2



Ruta 37

Järnfragment F1



4.4 Vissa andra fynd

Förutom de i de aktuella schakten påträffade fynden som redovisats ovan har ett stort antal lösfynd observerats i åkerområdet Raä 102 genom åren. Det mesta har varit recent keramik och glasskärvor samt tegel m.m. men även mynt från 1800-talet vilket kan tyda på att dessa fynd till stor del har följt med från de s.k. latringroparnas gödsel som spritts på åkrarna. Detta är ett problem då det inte går att avgöra om de fynd som påträffas i ploggången är boplatsfynd eller fynd som påförts i samband med soppödslingen. Avsikten med de fynd som nämns nedan är dock att visa på spannvidden av olika fyndtyper.

VISSA LÖSFYND PÅ BOPLATSEN :

DIV. STENAR, 4 st med slipyta samt 1 kvartsbit.

Enstaka BRÄNDA BEN samt TANDEMALJ.

MALSTEN, del av.

LÖPARE, ca 1/3 del.

BRYNE, ca 20 m VNV om ruta 1.

FLINTA, obränd.

GLAS/TEGEL/PORSLIN/KERAMIK.

KRITPIPOR, fragment.

JÄRNLUPP, ca 15 cm i diam. Påträffad i åkern ca 10 m utanför gravfältet Raä 27 i dess NÖ del (se schaktplanen).

HÄSTSKO, medeltida toffeltyp, ca 20 m VNV om ruta 1 (se fig. sid 27).

OXSKO, järn, med 2 vidsittande sömmar (se fig.).

OSTRONSKAL, fragment (se fig.).

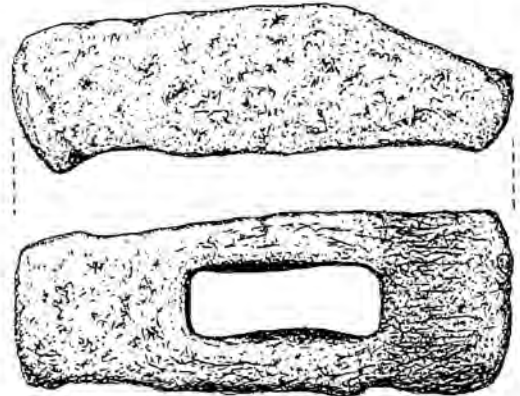
PORSLINSFIGURIN, höjd 37 mm, fragment (se fig.).

HAMMARE, järn, l. 67 mm. (se fig.).

Skala 1:1



Oxsko



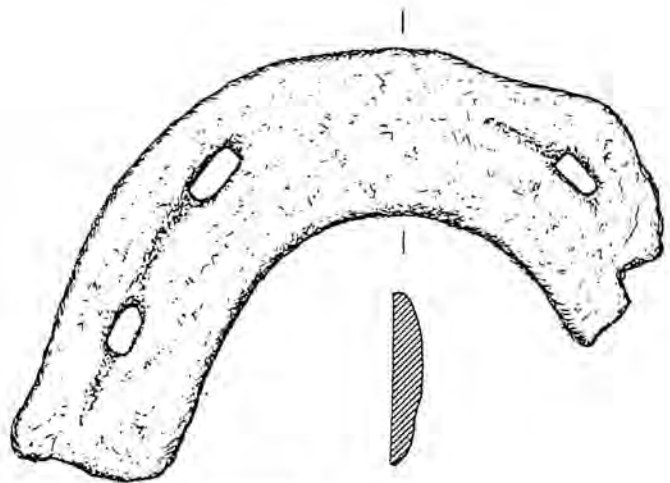
Hammare



Porslinsfigurin

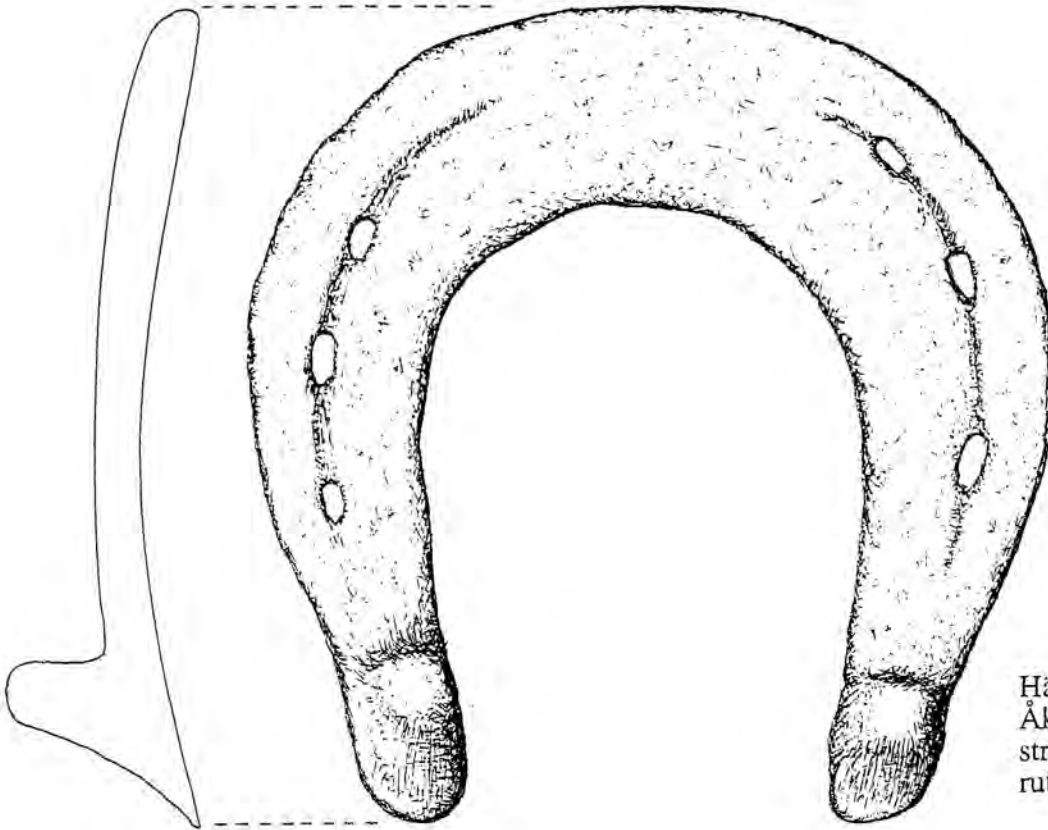


Ostronskal



Hästsko

Skala 1:1



Hästsko
Åkerfynd
straxt NV om
ruta 1 på Raä 102.

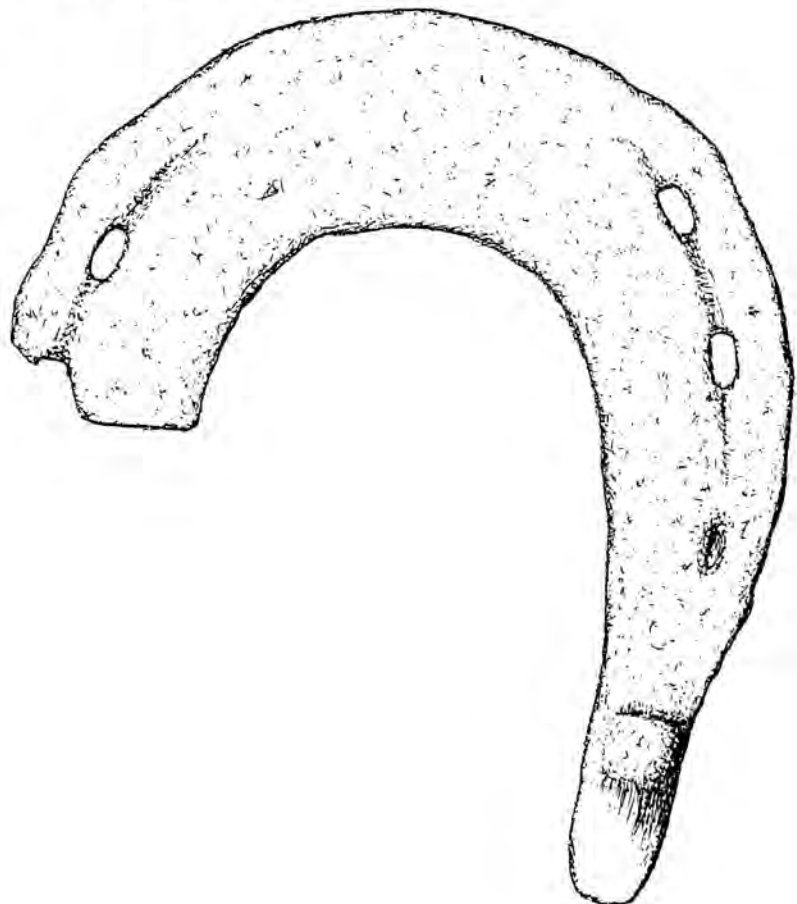
VISSA LÖSFYND VID SÖDERBY:

SKÄRA, påträffad vid uppgrävt vattenhål ca 20 m SSV om stall vid Söderby gård. (se fig sid 28).

HÄSTSKO (medeltida toffeltyp), påträffad 150 m S om Söderby gård.

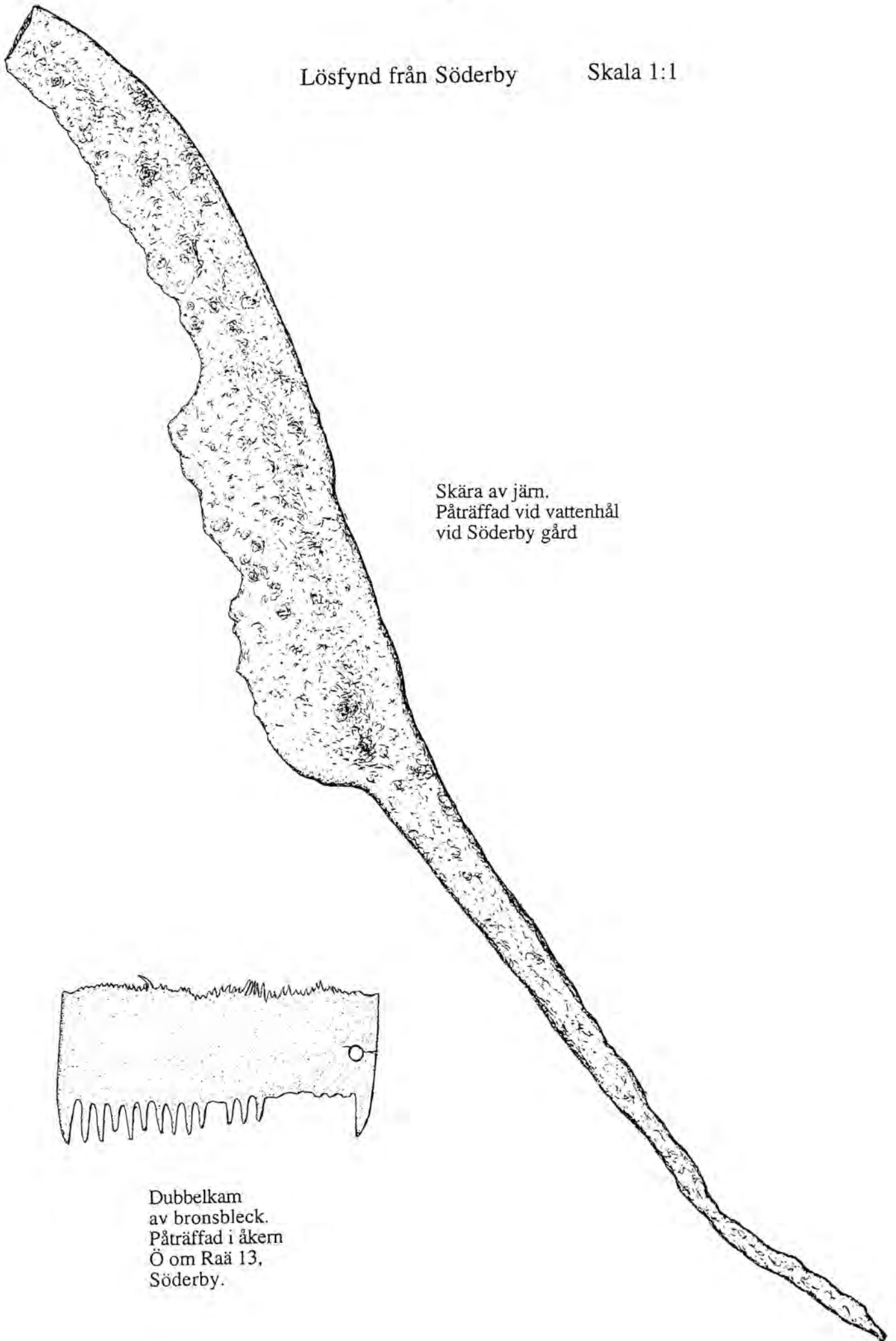
DUBBELKAM av brons, 65x33 mm. Påträffad i åker ca 10 m Ö om Raä 13, Söderby (se fig sid 28).

Hästsko
Åkerfynd
150 m S om
Söderby gård

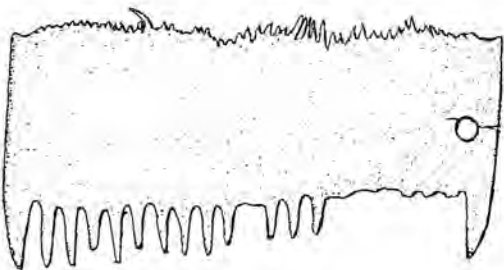


Lösfynd från Söderby

Skala 1:1



Skära av järn.
Påträffad vid vattenhål
vid Söderby gård



Dubbelkam
av bronsbleck.
Påträffad i åkern
Ö om Raä 13,
Söderby.

4.5 Fynden vid vattenkällan

I samband med att gårdsbefolkningen med traktorgravare önskat förbättra vattentillgången i källan till de i hagen betande hästarna sållades den uppgrävda jordmassan (ca 2 kubikmeter). Ingreppet med traktorgravaren var relativt ytligt - uppskattningsvis ej djupare än ca 1 m.

Bland de påträffade fynden vid sållningen märks en vikingatida liten blå glaspärla (F1). Dyliga har på Lovö påträffats i gravar som kunnat dateras till 800-talet. Således finns sådana pärlor i graven A 21 på Raä 16, Söderby - en grav som har ett mynt präglat 814/815 e.Kr och en oval spännbuckla av typ P 37. Små blåa pärlor i stor mängd finns också i graven A 31 på Raä 13. Denna grav har två s.k. Hedebymynt vars prägling daterats till 800-talets första hälft (Malmer 1966). Träresterna (F6) är intressanta såtillvida att de kan ha tillhört en brunnskorg eller liknande. Av övriga fynd som framkom, se nedan.

FYND VID VATTENKÄLLAN

F1	PÄRLA, blå, av glas, ca 5 mm i diam. och ca 2 mm bred. Vikingatida typ.
F2	KERAMIKSKÄRVA, glaserad, gulvit och brun, 28 x 19 x 5 mm, recent.
F3	TAND/TANDEMALJ, från djur.
F4	BRYNE, fragment av grå skiffer, 65 mm långt.
F5	BÄCK, 2 st. bitar, 20 resp. 34 mm
F6	TRÄRESTER, ca 0,1 dl
F7	BRÄND FLINTA, 55 x 28 x 41 mm
F8	TEGEL, 572,2 g.

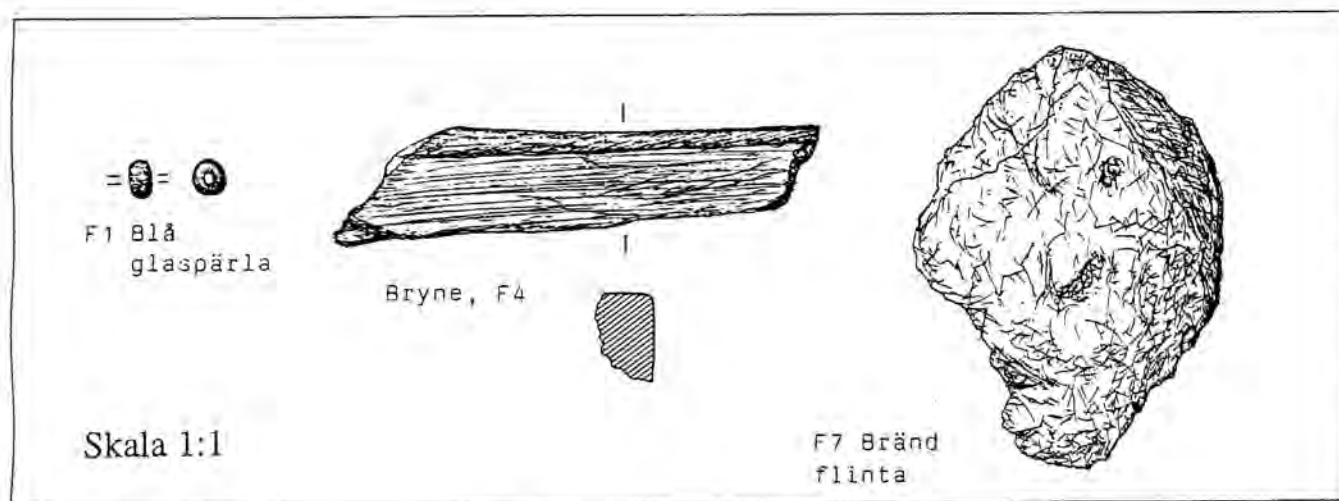


Fig 8. Fynd från sållningen av den uppgrävda jordmassan vid vattenkällan på Raä 102.

4.6 Preliminär osteologisk bedömning

En preliminär osteologisk bedömning har gjorts av de ca 57 brända benen i ruta 16 på Raä 102. Benen är väl förbrända och krossade och kan till karaktären inte skiljas från brända ben i brandgravar. Möjligen kan de utgöra ben från sönderplöjda gravar. De enstaka brända benen i övriga rutor har ej analyserats.

De ca 57 brända benfragmenten från ruta 16 har bedömts enligt följande.

Människa: Från långa rörben, 4 st.
Från revben, 1 st.
Strålben (capot radii), "leden", 1 st.

Hund?: Strålben, 1 st.

Svin: Molar, fragm. av tandkrona.
Revben (svinstorlek), 1 st.
Phalang, 3:e, 1 st. (svin?)

Får/get: Revben, 1 st.

Häst-nöt?: Skenben (crista tibia), 1 st.

Övrigt: Rörben, stort djur, 3 st.
Djurben, 16 st.
Skallben, djur?, 1 st.
Obestämda, ca 25 små, 2-15 mm stora.

Kommentar: De brända benen framkom samlade i en koncentration i rutan och med tanke på att såväl människa som flera djurarter (hund, svin, får/get och häst/nöt) är representerade kan benkoncentrationen vara en rest av en sönderplöjd brandgrav. Även kol och sot från rutan kan härröra från en brandgrav. Bland fynden i ruta 16 som ev. kan ha tillhört en brandgrav kan nämnas bronsringen (F 5) och järnniten (F 4).

5. RESULTAT OCH UTVÄRDERING

I de undersökta rutorna på platsen för den gamla Lundaboplatsen har framkommit olika typer av såväl förhistoriska som sentida fynd. Även fragment av konstruktioner av olika slag har påvisats - stolphål, gropar, färgskiftningar, stenansamlingar. Det kan emellertid konstateras att djupplöjningen (41 cm) av allt att döma har haft en förödande effekt på de kvarvarande lämningarna från den gamla Lundagården. I flera rutor fanns tydliga plogspår ända ned i den sterila moränsanden och kulturlagret från gårdens ca 1500-åriga verksamhet hade effektivt raderats ut av plogen. Endast i vissa smärre områden fanns ett blygsamt kulturlager kvar under plogdjupet men stenarna, som var relativt små i detta lager, utgjorde mestadels endast svårtydda rester efter anläggningar. I två intill varandra undersökta rutor, 40 och 41, fanns en relativt djupt liggande stenpackning som liknade en stenpackning till en skelettgrav. Inga tecken på skelettnebligelse fanns dock.

Den V delen av undersökningsområdet ligger på en höjdsträckning med sand och morängrus som underlag. I några av de där undersökta rutorna framkom stenansamlingar som eventuellt kan tolkas som rester av gravkonstruktioner som blivit sönderplöjda. Således påträffades i ruta 16 en koncentration av brända ben i samband med sot och kol som skulle kunna vara en rest av en bortodlad grav. De brända benen i ruta 16 har osteologiskt bedömts till människa, hund, får/get, svin och häst/nöt. Denna artkombination kan tyda på rester från en bortplöjd grav. En nit och ev. en bronsring kan också ha varit gravgods. I N delen av det angränsande gravfältet

Raä 27 finns de äldsta gravarna på detta gravfält - gravarna A 138, 139 och 140 - som daterats till slutet av 300-talet/början av 400-talet. Gravfältet kan således ursprungligen ha fortsatt åt N med sina äldsta gravar på höjdsträckningen "bakom" gården, dvs V om gården. Fragment av en järnskära (Ruta 16) kan vara ett gravfynd från det eventuellt äldsta gravskedet i romersk järnålder. Med tanke på artrikedomen av djur i ruta 16 kan dessa ben ha tillhört en grav från yngre järnålder. I N delen av gravfältet Raä 27 finns flera vikingatida gravar vilket visar att man har anlagt vissa vikingatida gravar i nära anslutning till gårdsläget. Benen från ruta 16 kan ge en antydning om att flera sådana gravar kan ha anlagts i direkt anslutning till gårdsläget.

Gårdsläget får anses mycket lämpligt. Det ligger i svag SÖ-sluttning med skyddande berg åt N och NV med reflekterande värmeförmåga och med en vattenkälla på "gårdsplanen". Om gårdens etableringsfas likställs med de äldsta daterade gravarna i området kan etableringen ha skett under romersk järnålder. Emellertid har på Raä 34 gravar från förromersk och möjligen också från yngsta bronsålder undersökts men även två boplatser från yngre bronsålder, vilket inte utesluter att man kan ha flyttat från bronsåldersboplatserna på Raä 27 eller 34 direkt ned till Raä 102.

Mycket av kulturlagret på boplatsoområdet synes var sönderplöjt. Den ojämna botten med ställvisa lämningar av kulturlager, sotgropar och stolphål samt stenkonstruktioner i sänkorna i den undersökta schaktsträckningen talar för att det i andra delar av boplaten förhoppningsvis kan finnas kvar mer tolkningsbara kulturlager.

6. SAMMANFATTNING

I samband med nedläggning av vattenledningar till en bevattningsanläggning undersöktes i åkermark ett schakt genom platsen för den gamla Lundagården (Raä 102), Lunda, Lovö sn, Up. Undersökningen genomfördes som seminariegrävning hösten 1988. Gårdsplatsen är historiskt känd från t.ex. 1600-talets jordebokskarta och ligger idag i svagt SÖ-sluttande åkermark. Gården flyttades någon gång ca 1650-1750 till det nuvarande läget vid Mälaren.

I ett ca 120 m långt avbanat schakt indelat i 55 rutor, 2 x 2 m stora, undersöktes 16 rutor som bedömdes ha ett kvarvarande kulturlager. I vissa av de undersökta rutorna framkom i botten ett tunt mörkfärgat kulturlager, enstaka stolphål, gropar och svårtolkade smärre stenkonstruktioner. Främst framkom sprida fynd av brända och obrända ben, järnfragment, enstaka bronsfragment, glasskärvor, porslin, tegel och kol, det mesta med recent prägel. En större fyndtom stenkonstruktion, påminnande om en skelettgrav orienterad i V-Ö-lig riktning, framkom i den Ö delen av undersökningsområdet. Ett problem var att i ploggångsskiktet skilja mellan boplatssfynd och de i sen tid påförda sopavfallet från Stockholm som påförts jorden som gödsling vari ingår bl.a. fragment av glas, fat, koppar, ostronskal, trasiga askkoppar, kritpipor, mynt m.m.

Lämningar i V delen av undersökningsområdet (vilket är det högsta åkerpartiet) kan eventuellt tolkas som rester efter bortodlade gravar. Gravarna A 138, 139 och 140 längst åt N på gravfältet Raä 27 (dvs helt intill boplatserna) har daterats till slutet av 300-talet och början av 400-talet - de är de äldsta gravarna på gravfältet. Kanske har gravfältet haft ett äldre skede N om dessa i det högre belägna området i nuvarande åkermarken (avståndet är endast ca 50 m). Fragmenten av brända ben, och rester efter stenpackningar (?) i de undersökta rutorna, särskilt i ruta 16, antyder detta. De brända benen från ruta 16 är från såväl människa som hund, svin, får/get och häst/nöt, vilket är en vanlig kombination i brandgravar från yngre järnålder. Fragment av en järnskära i ruta 21 kan vara antingen ett boplatssfynd eller ett gravfynd. Flera vikingatida gravar finns i N delen av det angränsande gravfältet Raä 27.

Undersökningen visar att kulturlagret genom djupplöjning (41 cm) till stora delar är bortodlat men undersökningen visar också att det i vissa områden kan finnas kvar kulturlager och olika typer av konstruktioner t.ex. stolphål, gropar och andra vanliga förhistoriska boplatslämningar.

7. REFERENSER

Malmer, Brita. 1966. Nordiska mynt före år 1000. Acta Archaeologica Lundensia. Series in 8 No 4. Bonn och Lund.

Petré, Bo. 1981. Relationen mellan grav, gård och omland - exponering och kommunikation som funktion i förhistoriska gravar, med exempel från Lovö. *Bebyggelsehistorisk tidskrift*. Nr 2. 1981.

Petré, Bo. 1982. *Arkeologiska undersökningar på Lovö. Del 1. Neolitikum, bronsålder och äldsta järnålder*. Acta Universitatis Stockholmiensis, Studies in North-European Archaeology. 7.

Petré, Bo. 1984. *Arkeologiska undersökningar på Lovö. Del 2. Fornlämning RAÄ 27, Lunda*. Acta Universitatis Stockholmiensis, Studies in North-European Archaeology. 8

Petré, Bo. 1984. *Arkeologiska undersökningar på Lovö. Del 3. Gravar, gravfält och boplatser på Lovö*. Acta Universitatis Stockholmiensis, Studies in North-European Archaeology. 9

Petré, Bo. 1984. *Arkeologiska undersökningar på Lovö. Del 4. Bebyggelsearkeologisk analys*. Acta Universitatis Stockholmiensis, Studies in North-European Archaeology. 10

Lovö Archaeological Reports and Studies

Editor. Associate Professor Bo Petré
Director of the Lovö Project
Department of Archaeology
Stockholm University
ISSN 1401-4890

Distribution:

Bo Petré
Institutionen för arkeologi
Stockholms Universitet
106 91 Stockholm

Lovö Archaeological Reports and Studies

- Nr 1. 1996. Bo Petré. Raä 89, Söderby, Lovö sn, Up. En undersökt skärvstenshög.
- Nr 2. 1996. Bo Petré. Raä 15, Lunda, Lovö sn, Up - ett undersökt röse i krönläge samt ett schakt intill ett kvartsbrott vid Raä 16.
- Nr 3. 1996. Bo Petré. Raä 9 Ö, Söderby, Lovö sn, Up. En undersökt stensättning från äldre järnålder på ett nyupptäckt gravfält.
- Nr 4. 1996. Bo Petré. Raä 102. Ett schakt genom den gamla Lundagården, Lovö sn, Up.
- Nr 5. 1996. Bo Petré. Fonborgen på Lovö. Ett undersökt schakt genom borgvallen.